

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Mgr. Olga Annamaria Gabrielová

Příběh Josefa Toufara
Možnosti využití pro formování postojů
středoškolské mládeže

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThDr. Marie Zimmermannová

Praha 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 24. 11. 2018

Mgr. Olga A. Gabrielová

Bibliografická citace

Příběh Josefa Toufara [rukopis]: Možnosti využití pro formování postojů středoškolské mládeže: /bakalářská práce/ Olga Annamaria Gabrielová; vedoucí práce: Marie Zimmermannová. -- Praha, 2019. -- 55 s.

Anotace

Příběh Josefa Toufara – Možnosti využití při formování postojů mládeže

Bakalářská práce je zaměřena na téma výchovy žáků středních katolických škol k sociálním a mravním postojům, a to na základě reálného životního příběhu faráře Josefa Toufara. V teoretické části práce poukazují na styčné body mezi přístupem církevních dokumentů k výchově mladé generace a požadavky a možnostmi rámcového vzdělávacího programu pro střední školy a školního vzdělávacího programu vybrané konkrétní církevní školy v Praze. Dále se věnuji charakteristickým rysům současné kultury a jejímu vlivu na mladou generaci. V další části popisují problematiku utváření postojů a didaktické možnosti, jak prezentovat příběh pátera Toufara studentům. Praktická část se zabývá přípravou, prezentací a zhodnocením programu pro adolescenty na téma životního příběhu P. Josefa Toufara. Vlastní přípravě programu předcházelo důkladné prostudování dostupných zdrojů dokumentárních, literárních i filmových. Cílovou skupinou pro program jsou žáci střední církevní školy, na které jsem vyučovala. Prezentovaný program je koncipován jako výběrová volnočasová aktivita formou historicko-občanského exkurzu. Pomocí dostupných a vhodně zvolených materiálů má žákům vytvořit prostor k reflexi osudů jedné z obětí pronásledování katolické církve v době totality, k zamyšlení nad lidskými, občanskými i křesťanskými ctnostmi a k hledání východisek pro výchovu a sebevýchovu v dnešní době. Na konkrétním případě z nedávné historie mají žáci rozpoznat nebezpečí třídní, náboženské a rasové nesnášenlivosti, potřebu tolerance a rozumného multikulturního přístupu.

Klíčová slova

Josef Toufar, katolická církev, totalita, mládež, sociální postoje, osobnostní a sociální výchova, multikulturalita

Abstract

The Story of Josef Toufar: Possibilities of its Use for Attitude Formation of High School Youth

This bachelor thesis focuses on the topic of a catholic secondary school education programme for social and moral attitudes, based on the life story of Father Josef Toufar. Theoretical part of the thesis accentuates between the approach of the church documents to the education of the young generation and between the requirements and possibilities of the frame educational program for secondary schools and the school educational programme of the selected ecclesiastical schools in Prague. I also focus on the characteristic features of contemporary culture and its influence on the young generation. In the next part, I describe the attitudes and the didactic possibilities of presenting the story of Father Toufar to the students. The practical part of the thesis discusses the preparation, presentation and evaluation of the education programme for adolescents concerning the life story of Josef Toufar. The programme was based on a profound study of documentary, literary and film sources. The target group of the programme are students of The Ecclesiastical High School where I worked as a teacher. The programme is meant to be a optional free time activity in the form of a historical-civic excursion. Using available and accurate materials, the programme mediates a reflection of the fate of one of the Catholic Church persecution victims during the totalitarian regime, to think about human, civil and Christian virtues, and to find the starting point for education and self-education today. This particular example of recent history should demonstrate the danger of class, religious or racial hatred and the need of tolerance and reasonable multicultural approach.

Keywords

Josef Toufar, Catholic Church, totalitarianism, youth, tolerance, moral and social education, multiculturalism

Počet znaků (včetně mezer): 102 429

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala především své vedoucí práce, paní doktorce Marii Zimmermannové, za její laskavý a velmi trpělivý přístup a za cenné rady, podněty a připomínky. Dále pak patří mé upřímné díky celé mé rodině, neboť její členové se mnou trpělivě procházeli dlouhým a svízelným obdobím, které se z velké části překrývalo i s dobou mého studia. Díky jejich podpoře a pochopení jsem i přes mnohé překážky ve studiu nakonec setrvala.

Obsah

Úvod.....	9
1. Vzdělávací dokumenty.....	12
1.1. Rámcové vzdělávací programy.....	12
1.1.2. Kompetence absolventa.....	14
1.2. Školní vzdělávací program.....	14
1.2.1. Pojetí vzdělávacího programu.....	15
1.2.2. Křesťanská nauka.....	17
1.2.3. Prevence rizikového chování.....	18
1.2.4. Zájmové aktivity.....	20
2. Současná situace ve společnosti a v kultuře a její vliv na mládež.....	21
2.1. Relativismus.....	22
2.2. Hédonismus.....	23
2.3. Tolerance.....	23
2.4. Svoboda.....	24
2.5. Pragmatismus.....	24
2.6. Hereze o úspěšnosti.....	25
2.7. Sekularismus.....	25
2.8. Nevíra a náboženská lhostejnost.....	25
2.9. Emoční religiozita a New Age.....	26
2.10. Individualismus.....	27
2.11. Skepticismus – sebevražda myšlení.....	27
2.12. Progresivismus.....	28
2.13. Evidencialismus.....	28
3. Osobnostní postoje.....	29
3.1. Definice postoje.....	29
3.2. Formování postojů.....	30
3.3. Křesťanské postoje a vnitřní motivace.....	32
3.3.1. Vnitřní motivace.....	33
3.3.2. Vybrané aspekty morální výchovy dospívajících.....	34
4. Příběh Josefa Toufara a možnosti formování postojů mládeže.....	36
4.1. Josef Toufar a jeho osobnost.....	37
4.1.1. Životopisná data.....	38
4.1.2. Číhošťský zázrak.....	40
4.1.3. Osobní vlastnosti a ctnosti Josefa Toufara.....	41
4.2. Smrtí příběh P. Toufara nekončí.....	43
4.2.1. Připomínka P. Toufara na různých místech.....	43
4.2.2. Zahájení příprav k procesu blahořečení.....	44
4.2.3. Ocenění P. Toufara.....	44
4.2.4. Ohlasy v kultuře.....	45
5. Didaktická část.....	47
5.1. Projektová výuka.....	47
5.2. Hermeneutická existenciální didaktika.....	50

5.3. Program o pateru Toufarovi — jedna z možností formování mravních postojů mládeže.....	52
5.3.1. Výběr programu.....	52
5.3.2. Příprava programu	53
5.3.3. Realizace programu	56
5.3.4. Reflexe programu	56
5.3.5. Jak hodnotili program žáci	59
Závěr.....	60
Seznam použitých zkratk	63
Seznam literatury.....	64
Přílohy	71

Úvod

Předkládaná práce se zabývá příběhem Josefa Toufara a možnostmi jeho využití při pedagogickém působení na generaci dospívající mládeže.

Cílem práce je nalezení možného využití osobního příběhu katolického kněze Josefa Toufara při výchově k mravním a sociálním postojům žáků katolické střední školy. Prostřednictvím pečlivě koncipovaného výběrového programu pro studenty střední školy bych chtěla zprostředkovat pohled na konkrétní událost i osobnost z naší nedávné historie a na životním příběhu patera Toufara, jeho křesťanských a občanských postojích a také křesťanských ctnostech ukázat význam konzistentních mravních postojů a náboženského přesvědčení. Domnívám se, že konkrétní příklad autentického lidského osudu z naší nepříliš vzdálené minulosti žáky osloví více než pouhé konstatování faktů během frontálního výkladu.

K dosažení cíle bakalářské práce jsem využila *metodu analýzy a komparace dokumentů*. V teoretické části práce poukazuji na styčné body mezi přístupem církevních dokumentů k výchově mladé generace a požadavky a možnostmi rámcového vzdělávacího programu pro střední školy a konkrétního školního vzdělávacího programu vybrané konkrétní církevní školy v Praze.

Nejdříve se zaměřím na některé aspekty současné doby vzhledem k formování mravních postojů a utváření hodnotové orientace a světového názoru u generace dospívajících. Považuji to za důležité, neboť při výchovném působení hraje roli nejen to, koho a v jaké oblasti vychovávám, ale též v jaké edukační realitě k výchově dochází. Stručně tedy nastíním problematiku postojů a jejich formování. Dále se budu se věnovat rozboru a porovnání hlavních církevních a školních dokumentů, zaměřených na výchovu mladé generace.

V praktické části se budu věnovat přípravě, prezentaci a zhodnocení programu pro adolescenty na téma životního příběhu P. Josefa Toufara. Program je koncipován jako projektová výuka, proto popíši možnosti projektového vyučování, hlavní charakteristiky a zásady pro jeho realizaci. Chci však poukázat i na další didaktické možnosti využití lidské zkušenosti a autentického lidského příběhu při morální výchově mládeže.

Domnívám se, že možnost aktivního zapojení žáků do procesu výuky během projektového vyučování jim umožní prohloubit pochopení a porozumění, že to prohloubí jejich empatii, ochotu a schopnost naslouchat, vůli pomáhat, a že to přispěje

k jejich ochotě vědoměji se zapojit do života a tím nacházet odvahu měnit k lepšímu sebe i svět.

Vlastní přípravě programu předcházelo důkladné prostudování dostupných zdrojů dokumentárních, literárních i filmových. Cílovou skupinou programu jsou žáci střední církevní školy, na které jsem vyučovala. Realizovaný program byl zamýšlen jako výběrová volnočasová aktivita formou historicko-občanského exkurzu.

Pomocí dostupných a pečlivě volených materiálů jsem žákům chtěla vytvořit prostor k reflexi osudů jedné z obětí pronásledování katolické církve v době totality, k zamyšlení nad lidskými, občanskými i křesťanskými ctnostmi a k hledání východisek pro výchovu a sebevýchovu v dnešní době. Na konkrétním případě z nedávné historie měli žáci rozpoznat nebezpečí třídní, náboženské a rasové nesnášenlivosti.

Dalším z cílů programu bylo umožnit žákům uvědomit si potřebu tolerance a rozumného multikulturního přístupu a porovnat je se svým vlastním hodnotovým systémem. Programem připraveným pro žáky střední školy jsem chtěla mimo jiné poukázat na to, že máme řadu osobností, na které můžeme být právem hrdí, a jejichž vzoru či osobnostních postojů a kvalit můžeme využít k osobnímu povzbuzení i k následování.

1. Vzdělávací dokumenty

1.1. Rámcové vzdělávací programy

„Rámcové vzdělávací programy (RVP) tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).“¹

Rámcové vzdělávací programy stanoví především konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného i odborného se zohledněním daného oboru vzdělávání.

RVP pro střední odborné vzdělávání vymezují pouze požadované výstupy (tzv. výsledky vzdělávání) a nezbytné prostředky pro jejich dosažení. Vymezují tedy, co má žák umět a být schopen na určité úrovni odpovídající jeho předpokladům prokázat. Pro každý obor vzdělání existuje jeden RVP.

Oblast odborného vzdělávání je zpracována samostatně pro jednotlivé obory vzdělání.

RVP pro obor zdravotnický asistent (kód oboru 53-41-M/01) vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dne 29. 5. 2008 pod čj. 6 907/2008-23. Stanovuje požadavky na všeobecné vzdělávání i na rozsah vzdělávání odborného.²

Vzhledem k tomu, že RVP určuje obsah školního vzdělávacího plánu (dále ŠVP), zde uvedu pouze to nejnutnější, neboť konkrétní ŠVP vybrané školy musí vycházet z RVP pro odborné vzdělávání v oboru zdravotnický asistent. Ze stejného důvodu nebudu popisovat základní pojmy zvláště pro RVP a ŠVP.

V současnosti se v pedagogice i kurikulárních dokumentech užívá pojem *kompetence*, který vyjadřuje skutečnost, že cílem vzdělávání není jen osvojení poznatků a dovedností, ale i vytváření způsobilostí potřebných pro život nebo výkon povolání. Zahrnuje schopnosti a znalosti a s nimi související dovednosti, postoje a hodnotové orientace, které jsou základním předpokladem pro výkon žáka – absolventa

---

¹ [Http://www.nuv.cz/t/rvp](http://www.nuv.cz/t/rvp) [online]. [cit. 2017-07-17].

² <http://zpd.nuov.cz/RVP/ML/RVP%205341M01%20Zdravotnicky%20asistent.pdf>

ve vymezené činnosti. Formálně se v RVP se kompetence dělí na klíčové a odborné, avšak se prolínají a nemohou existovat odděleně.

Klíčové kompetence (Kompetence dovednosti; KK): Je to soubor požadavků na vzdělání. Patří sem vědomosti, dovednosti, postoje a hodnoty, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti i pro pracovní uplatnění. Jsou univerzálně použitelné. Ve výuce je lze rozvíjet prostřednictvím všeobecného i odborného vzdělávání, v teoretickém i praktickém vyučování, ale i prostřednictvím různých dalších aktivit doplňujících výuku.

Odborné kompetence se vztahují k výkonu pracovních činností a vyjadřují profesní profil absolventa vybraného oboru vzdělání, vyjadřují jeho způsobilosti pro výkon povolání. Tvoří je soubor odborných vědomostí, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro výkon pracovních činností daného povolání nebo skupiny příbuzných povolání.

1.1.2. Kompetence absolventa

Vzdělávání v oboru zdravotnický asistent směřuje v souladu s cíli středního odborného vzdělávání k tomu, aby si žáci vytvořili, v návaznosti na základní vzdělávání a na úrovni odpovídající jejich schopnostem a studijním předpokladům, klíčové a odborné kompetence. S ohledem na šíři kompetencí klíčových i odborných a na téma mé bakalářské práce, vybírám pouze ty, které souvisí s tématem mé práce.

- Kompetence k učení;
- Komunikativní kompetence;
- Kompetence k řešení problémů
- **Personální a sociální kompetence** – s ohledem na téma mé bakalářské práce jsou tyto kompetence nejdůležitější; vybírám však jen některé:
  - umět přijímat radu i kritiku;
  - ověřovat si získané informace a kriticky zvažovat názory, postoje a jednání jiných lidí;
  - přispívat k vytváření vstřícných mezilidských vztahů a k předcházení osobním konfliktům;
  - nepodléhat předsudkům a stereotypům v přístupu k druhým.
- **Občanské kompetence a kulturní povědomí** „Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi uznávali hodnoty a postoje podstatné pro život v demokratické společnosti a dodržovali je, jednali v souladu s udržitelným rozvojem a podporovali hodnoty národní, evropské i světové kultury.“³

1.2. Školní vzdělávací program

Na základě rámcových vzdělávacích programů a pravidel v nich stanovených si jednotlivé školy vytvářejí vlastní školní vzdělávací programy (ŠVP). Jedná se o jeden z kurikulárních dokumentů, o realizační programový dokument školy. Vytvořený školní vzdělávací program musí být v souladu s rámcovým vzdělávacím programem a musí odpovídat oboru vzdělávání.

---

³ <http://zpd.nuov.cz/RVP/ML/RVP%205341M01%20Zdravotnický%20asistent.pdf>. S. 7-12.

Obsah vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva (obvykle modulů).

Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Školní vzdělávací program musí být veřejně přístupný, neboť do školního vzdělávacího programu může každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy, anebo může obdržet jeho kopii.

Ve své bakalářské práci analyzuji a hodnotím ŠVP vytvořený Církevní střední zdravotnickou školou Jana Pavla II., v Praze 2, Ječné ulici 33 (dále CSZŠ). Jedná se o ŠVP s názvem **Praktická sestra** pro obor zdravotnický asistent čtyřletého denního studia zakončeného maturitní zkouškou. Ve svém rozboru se chci věnovat zejména těm oblastem, které mají vztah k tématu mé práce. Nebudu tedy popisovat a rozebírat celý ŠVP, ale jen to, čím se odlišuje od RVP pro obor zdravotnický asistent a co má vztah k tématu mé bakalářské práce; tedy k formování mravních a sociálních postojů.

Vzdělávání podle školního vzdělávacího programu „Praktická sestra“ se uskutečňuje v souladu s rámcovým vzdělávacím programem 53-41-M/01 „Zdravotnický asistent“ a s platnými právními předpisy a směrnicemi vydanými zřizovatelem Arcibiskupstvím pražským.

1.2.1. Pojetí vzdělávacího programu

Při koncepci ŠVP byly zohledněny a implementovány nejen požadavky vyplývající z ustanovení RVP pro obor zdravotnický asistent, ale též normy Kodexu kanonického práva.

Například:

Kán. 794 § 1.: *„Církví patří zvláštním způsobem povinnost a právo na výchovu, protože jí bylo Bohem svěřeno poslání pomáhat lidem, aby mohli dospět k plnosti křesťanského života.“*

Kán. 795: *„Pravá výchova musí mít za cíl utváření celé osoby člověka, se zaměřením na jeho poslední cíl a zároveň na společný prospěch společnosti; proto se děti a mládež vychovávají tak, aby mohli harmonicky rozvíjet své tělesné, mravní a rozumové vloh, aby získali dokonalejší smysl pro odpovědnost a pro správné užívání svobody, a byli tak vychováni k činné účasti na životě společnosti.“*

Kán. 803 § 2.: „Vzdělání a výchova v katolické škole spočívá na zásadách katolického učení; učitelé se vyznačují správnou naukou a řádným životem.“⁴

Ředitelka školy proto vydala vnitřní směrnici „Učitel církevní školy“, ve které blíže specifikuje požadavky na jednání a chování pedagoga církevní školy v různých oblastech – v pracovních a organizačních záležitostech; bezpečnosti práce a ochrany zdraví; vzdělávání, pravidlech výchovně vzdělávacího procesu, postoji k zaměstnavateli, zřizovateli a církvi (Příloha č. 1).⁵ Obsah této směrnice je plně v souladu s požadavky Etického kodexu křesťanského učitele, vydaného Českou biskupskou konferencí v roce 2005.⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že tvůrci ŠVP „Praktická sestra“ si byli vědomi významného poslání katolické školy jako místa formace lidské i křesťanské. V souladu s prohlášením Druhého vatikánského koncilu *Gravissimum educationis*⁷ vnímají školu nejen jako instituci, ale především jako společenství, jako komunitu osob náležejících ke škole.

„Katolická škola sleduje, podobně jako jiné školy, kulturní cíle a lidskou formaci mládeže, ale jejím charakteristickým prvkem je:

- vytvářet prostředí školního společenství oživené evangelijním duchem svobody a lásky,
- pomáhat mladým lidem, aby rozvíjeli vlastní osobnost a zároveň rostli jako noví lidé, kterými se stali po křtu,

a konečně zaměřuje všechno lidské vzdělání k poselství spásy.“⁸

Účastníky školního společenství jsou všichni, kdo do školy přímo patří: učitelé, řídící, administrativní i pomocný personál, rodiče, jež jsou nejdůležitějšími postavami jakožto přirození a nenahraditelní vychovatelé svých vlastních dětí. A konečně studenti, jednak jako spolutvůrci a zodpovědní protagonisté, jednak i jakožto aktivní subjekty výchovného procesu.⁹

Tento přístup je patrný při plánování školních akcí s duchovním programem (viz Pastorační plán školy.-Příloha č. 2), nabídce zájmových a volnočasových aktivit, tvorbě Minimálního preventivního programu školy (Příloha č. 3). Některé z akcí s duchovním

---

⁴ CIC, stať III, Katolická výchova

⁵ Vnitřní směrnice „*Učitel církevní školy*“ Církevní střední zdravotnické školy Jana Pavla II., (příloha 1)

⁶ Česká biskupská konference. *Etický kodex křesťanského učitele*. ČBK. Praha 2005.

⁷ GE, č. 8

⁸ VDK, čl. 259

⁹ VDK, čl. 259

zaměřením, poznávací a vzdělávací zájezdy, volnočasové aktivity (např. tvůrčí dílny) jsou plánovány jako činnosti komunitního charakteru, a jsou tedy určeny nejen pro žáky školy, ale i pro jejich rodiče či jiné rodinné příslušníky, případně pro další spolupracovníky a sympatizanty školního společenství.

S ohledem na to, že většinu žáků tvoří žáci z rodin, které církevní školu vybírají spíše z jiných důvodů, než jsou otázky víry, má vyučování náboženství výrazněji kulturní ráz. Přínos této školy ale i tak spočívá v „nejvyšší důležité službě lidem“ a škola působí jako prvek v rámci evangelizace církve.¹⁰

Na základě tohoto přístupu vzdělávací program připravuje žáky pro práci středních zdravotnických pracovníků, kteří budou poskytovat ošetrovatelskou péči, a to pod odborným dohledem nebo přímým vedením všeobecné sestry, popř. lékaře. Vzdělávání se proto zaměřuje zejména na zvládnutí ošetrovatelských výkonů a postupů a na vytváření žádoucích profesních postojů, návyků a dalších osobnostních kvalit zdravotnického pracovníka.

Konečným cílem vzdělávání i výchovy by měl být člověk samostatný v jednání a rozhodování na úrovni své kompetence s morálními vlastnostmi odpovídajícími etickému kodexu zdravotnického pracovníka a křesťanskému rozměru poslání zdravotníka.

Celkový způsob života školy, aktivity školy a přístupy týmu vyučujících i ostatních pracovníků školy jsou založeny na křesťanských principech, které odpovídají principům demokratické občanské společnosti, na zásadách a principech trvale udržitelného rozvoje, na pravidlech pro profesní uplatnění v rámci moderního dynamického trhu práce i na strategii všestranné aplikace informačních a komunikačních technologií ve všech oblastech práce školy.

1.2.2. Křesťanská nauka

Hlavním rozdílem ŠVP „Praktická sestra“ oproti RVP je zařazení povinné výuky předmětu křesťanská nauka.

Obecným cílem vyučovacího předmětu křesťanská nauka je vzdělávat a kultivovat žáky všestranně, aby měli dobré povědomí o biblickém základu křesťanské víry. Cílem je tedy podávat informace o církvi v historickém i současném kontextu, rozvíjet křesťanství

---

¹⁰ VDK, čl. 260

na principu lásky, křesťanské pomoci, svobody myšlení a projevu, tolerance a solidarity, odpovědnosti v životě osobním, občanském i profesním, respektovat svobodu jednotlivých žáků ve vztahu k náboženské víře a současně nabízet orientaci a rozvoj v základní nauce římskokatolického náboženství v ekumenickém duchu.

Předmět křesťanská nauka je začleněn do oblasti společenskovedního vzdělávání. Je vymezen jako povinná součást vzdělávacího programu církevní školy. Do výuky je zařazen po celou dobu studia, a to v hodinové dotaci po jedné hodině v každém ročníku. Předmět využívá možnosti projektové výuky. Výuka je organicky propojena s oblastmi občanské nauky, základy společenských věd, historie a literatury.

Součástí výuky je: návštěva kostela; účast na mši svaté nebo bohoslužbě slova dvakrát až třikrát během školního roku; organizace adventního programu nebo velikonočního programu a účast na těchto programech; účast na soutěžích a programech nabízených zřizovatelem nebo jiným církevním subjektem.

Výuka křesťanské nauky směřuje k tomu, aby žáci formovali své postoje a charakterové vlastnosti s využitím křesťanské tradice, na principech křesťanství si tvořili hodnotový systém, kladli si otázky spojené s hledáním smyslu života a znali na ně odpovědi, pozitivně vnímali křesťanské svátky, slavnosti a tajemství transcendence, budovali pozitivní vztahy a postoje tolerance k lidem odlišných kultur, náboženství i názorového spektra.

Výuka se v jednotlivých ročnících zaměřuje na různé oblasti. S tématem mé práce souvisí obsahová náplň druhého ročníku. Učební plán druhého ročníku zahrnuje tato témata: Seznámení s dějinami spásy ve Starém i Novém zákoně; křesťanství – nauka a principy víry; historie křesťanství; křesťanské církve; **Katolická církev a příklady svatosti.**

1.2.3. Prevence rizikového chování

Preventivní programy jsou povinnou součástí školního vzdělávacího programu, a tím se stávají též neoddelitelnou součástí výuky a života školy. Integrací preventivních aktivit do ŠVP by měla být eliminována neúčinnost a nahodilost preventivního působení. Cílem každého preventivního programu by měla být komplexní změna a prevence by měla být celoškolskou strategií s jednoznačně vyjádřeným vztahem

k problémovým jevům. Současně by do ní měli být zainteresováni všichni učitelé, žáci a studenti i jejich rodiče.

Změna by měla být orientována na celkové klima a prostředí školy, na rozvoj zdravého životního stylu, rozvoj volnočasových aktivit, na zvyšování sociální kompetence, na posilování komunikačních dovedností a na formování ke společensky akceptovaným hodnotám.

K sociálním kompetencím patří rozvoj sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, a také odpovědnost za vlastní chování a jednání. Rozvojem komunikačních dovedností se u žáka posiluje schopnost řešit problémy, konflikty, schopnost snést kritiku, chovat se asertivně a nepodléhat stresu.

Pozitivní sociální klima školy přináší pocit důvěry a schopnost spolupráce s ostatními vrstevníky, a nejen s nimi. Kultivace postojů ke společensky obecně akceptovaným hodnotám zahrnuje podporu demokratických hodnot, humanistických postojů, morálních a mravních hodnot. Tyto cíle jsou definovány jako preventivní ochranné kompetence.¹¹

CSZŠ Jana Pavla II. má systematicky a podrobně propracovanou metodiku prevence rizikového chování. Školní metodička prevence a výchovná poradkyně ve spolupráci s třídními učiteli a ostatními pedagogy realizují řadu aktivit k prevenci všech oblastí rizikového chování. Prevence není zaměřena jen na zneužívání návykových látek, ale i na ostatní oblasti rizikového chování:

- a) násilí a šikanování,
- b) záškoláctví,
- c) kriminalitu, delikvenci, vandalismus a jiné formy násilného chování,
- d) ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže,
- e) xenofobii, rasismus, intoleranci a antisemitismus,
- f) užívání návykových látek (včetně opomíjeného alkoholu a kouření), anabolik, medikamentů a dalších látek,
- g) netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling),
- h) divácké násilí,
- i) komerční sexuální zneužívání dětí,
- j) syndrom týraných a zneužívaných dětí,
- k) sekty a sociálně patologická náboženská hnutí.

---

¹¹ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s. 170.

Konkrétní formy a obsahy preventivního působení jsou uvedeny v Minimálním preventivním programu školy (nověji Preventivní program; příloha č. 3). Dlouhodobým cílem školy je vytvořit programy prevence pro jednotlivé ročníky. Tyto programy na sebe budou navazovat a měly by provést studenty během čtyřletého studia problematikou všech aspektů rizikového chování. Kromě toho mají tyto programy studentům ukázat, jak si uspořádat vlastní život a umožnit jim utvořit si zodpovědný postoj ke zdravému životnímu stylu a správné komunikaci s okolím. Tvůrci preventivního programu předpokládají, že je to cesta k tomu, aby v chování žáků k projevům rizikového chování nedocházelo.

1.2.4. Zájmové aktivity

Při plánování nabídky zájmových aktivit si je škola vědoma toho, že vhodné volnočasové aktivity studentů jsou důležitou součástí prevence rizikového chování, neboť nevhodně využívaný volný čas školní mládeže je příčinou vzniku již zmíněných jevů. Kromě připravovaných programů prevence, besed s odborníky, exkurzí a dalších školních aktivit nabízí škola studentům i možnost práce v řadě zájmových kroužků: sborový zpěv, výtvarná a estetická výchova, tvůrčí dílny, náboženské a duchovní společenství, výuka cizích jazyků, sportovní aktivity, výjezdy a pobyty (poznávací a sportovní).

2. Současná situace ve společnosti a v kultuře a její vliv na mládež

Máme-li efektivně působit na mládež, je třeba brát v úvahu celou edukační realitu. „Edukační realita je taková skutečnost (prostředí, situace, proces aj.) objektivně se vyskytující v lidské společnosti, v níž probíhají nějaké edukační procesy nebo jsou vyvíjeny nebo fungují některé konstrukty.“¹²

Znamená to tedy zohlednit nejen to, na jakou mládež působilme, ale reflektovat i charakteristické rysy společnosti a situace, v níž se působení na mládež uskutečňuje. Pro formování mravních postojů mládeže je nezbytné akceptovat rysy a tendence současné kultury a při působení na mládež z nich vycházet.

Jedním z užívaných označení pro současnou společnost je společnost postmoderní. Postmoderní společnost však není jednoduché striktně definovat. V širším významu postmodernismus označuje radikální pluralitu životních stylů (např. v kultuře mládeže).¹³ Pro současnou dobu se v sociologii užívají i jiná označení, např. pozdní moderna, radikalizovaná moderna, hyperkonzumní společnost, tekutá modernita a jiné.

Postmoderní společnost lze zjednodušeně charakterizovat jako takovou, která přehodnocuje zvyklosti a normy doby moderní a je vůči nim kritická. Pro postmoderní společnost je příznačná kulturní relativizace.¹⁴ Společenské změny mají vliv i na životy jednotlivců. Současná doba nese charakter živelnosti, neboť každý člen společnosti má náhle obrovské množství alternativ a možností výběru, jakým způsobem se ke konkrétním situacím svého života bude stavět.

Již v papežské exhortaci *Evangelii nuntiandi*¹⁵ z roku 1975 je zmiňováno množství ideologických proudů, hodnot a protihodnot. Na prvním místě stojí sekularismus, který zdůrazňuje moc člověka bez ohledu na Stvořitele. Dále jsou to nové formy ateismu, zejména pragmatický, programový a bojovný antropocentrický ateismus.

---

¹² PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002, s. 22.

¹³ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001, s. 188.

¹⁴ KAROLA, Josef. *Sociologická encyklopedie: Postmodernismus* [online]. [cit. 2018-04-10].

Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Postmodernismus>

¹⁵ EN 55

V exhortaci *Evangelii gaudium*¹⁶ poukazuje papež František na některé společenské problémy a kulturní výzvy současné doby, například na bezuzdný konzumismus, který poškozují sociální struktury. Poměrně rozšířená vše relativizující lhostejnost, spojená s rozčarováním a krizí ideologie, je reakcí na totalitní systémy. Tato lhostejnost nepoškozují pouze církve, ale i společnost jako takovou. Nositelé vlastních subjektivních pravd se podle mínění Františka budou stěží chtít podílet na společném projektu, který překračuje jejich osobní zájmy a touhy. Katolická víra na mnoha místech světa dnes čelí nárůstu nových náboženských hnutí, z nichž se některá přiklánějí k fundamentalismu a jiná nabízí spiritualitu bez Boha.

Proces sekularizace vytěsňuje víru a církve do soukromé a intimní sféry, dochází k oslabení smyslu pro osobní i sociální hřích. Nárůst relativismu dává prostor všeobecné dezorientaci, a to zvláště ve fázi dospívání a mládí, což jsou období velmi citlivá na změny. Církve však důrazně trvá (a musí trvat) na existenci objektivních a pro všechny platných morálních norem. Někteří zastánci tzv. moderních myšlenkových proudů to mohou pokládat za nespravedlivé či dokonce odporující lidským právům. Toto přesvědčení pramení z určité formy morálního relativismu.

V následujících odstavcích chci jednotlivé charakteristiky současné kultury blíže popsat, protože vnímám jako potřebné si tyto charakteristiky dobře uvědomit a při pedagogickém působení s nimi počítat a vycházet z nich. Domnívám se totiž, že kritické zhodnocení rysů postmoderní kultury, včetně jejich rizik na mravní vývoj, umožní lépe porozumět významu mravních postojů i celého příběhu patera Toufara, jež chci využít jako prostředek pro formování mravních a sociálních postojů mládeže.

Ke zpracování charakteristických rysů ve společnosti a v kultuře jsem využila soubor článků Briana Pizzalata v časopisu *The Sower*, které vycházely v letech 2008-2011.¹⁷ Kromě charakteristických rysů uvádím i doporučení, jak k danému rysu přistupovat při katechezi či výchovném působení.

2.1. Relativismus

Relativismus je postoj, podle kterého je vše jen věcí názoru. Za objektivně pravdivé, krásné a dobré je považováno to, čemu konkrétní osoba věří či co si myslí. Takový postoj nedovoluje stanovit všeobecně platné mravní normy. Navíc tento postoj

---

¹⁶ EG 60-70

¹⁷ Rysy současné kultury a z toho vyplývající podněty pro katechezi Podle časopisu *The Sower* zpracovala Marie Zimmermannová a Petra Pavlusíková, leden 2016. Původní série článků: PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture, in *The Sower*, 2008–2011.

zpochybňuje jakoukoliv informaci a pravdu jako pouhý jeden z mnoha názorů. V katechezi i ve výchovném působení je potřeba poukázat na to, jak sami zastánci tohoto postoje vše relativizují, a vést studenty k odpovědi na otázku, zda je snazší relativizovat nějakou skutečnost, než se postavit tváří tvář výzvě ke změně. Další možnost, jak se vyrovnat s relativismem, je ukázat na nejednotnost a slabosti tohoto způsobu myšlení. V katechezi je třeba usilovat o to, že to, co učíme, je pravda bez výhrad.¹⁸

2.2. Hédonismus

Pro hédonismus je nejvyšším měřítkem dobra vlastní potěšení, slast. Vše, co nepřináší potěšení, hédonismus odmítá. Pocit radosti, požitku, potěšení hraje hlavní roli při rozhodování. Hédonismus vede k sebestřednosti a sobectví. Hédonista může konat dobro, pomáhat druhým, avšak motivem pro toto jednání je pocit sebeuspokojení z takové činnosti, ne dobro druhých.

Při působení na mládež je třeba upozornit na to, že potěšení samo o sobě není špatné. Potěšení je dobré, ale ne každé potěšení je pouze dobré. Je vhodné zdůraznit, že potěšení nesmí být hlavním měřítkem pro rozhodování. Je důležité poukázat i na to, že není přirozené ani dobré být ve stavu neustálého potěšení. Reklamní slogany totiž často hovoří v opačném smyslu.¹⁹

2.3. Tolerance

Jestliže Všeobecné direktorium pro katechezi vnímá inkulturaci jako hluboký a úplný proces a pomalou cestu, nemíní tím toleranci za všech okolností.²⁰ Inkulturace je proces vzájemného prorůstání či propojování jedné kultury s druhou.²¹ Současná kultura však jako první princip inkulturace volí vnější přizpůsobení křesťanského poselství okolnostem tak, aby bylo atraktivnější a příjemnější. Je to hledání způsobů, jak učinit evangelium tolerantní vůči druhým, tolerovat jinakost druhých. V oblastech mimo víru se setkáváme s pojmem tzv. politické korektnosti. Jedná se o preferování přijatelnosti či tolerance na úkor pravdy. Při práci s mládeží je třeba na prvním místě

---

¹⁸ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Relativism. *The Sower: The Catechetical Review* [online]. 2008, (January-March) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-relativism>

¹⁹ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Hedonism. *The Sower: The Catechetical Review* [online]. 2008, (April-June) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-hedonism>

²⁰ VDK, č. 21

²¹ PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2000.

definovat, co je pravá tolerance. Ta spočívá v tom, že neopouštíme pravdu, ale láskyplně navrhujeme a nikdy nevnučujeme to, co máme od Krista. Je třeba též odhalit absurditu falešného pojetí tolerance. Důležité je též se za vzájemnou toleranci modlit.²²

2.4. Svoboda

Pochopit svobodu nás učí Ježíš, a to v Janově evangeliu (Jan 8,32). „Poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.“ Pravda není závislá na našem rozhodnutí, přání či myšlení. Člověk je stvořen pro pravdu a pro dobro. Pravda a dobro je to, co nám pomáhá naplnit naše lidství. Nepravda je to, co dehumanizuje.

Správné užívání svobody vede k růstu ve schopnosti konat dobro a k ctnosti. Při působení na druhé musíme dbát na správné porozumění svobodě a to, jak je vyjádřena v našem životě. Musíme dávat příklady ze života, z historie, z vlastního života a ukazovat na to, jak je lze využít. Současně je třeba poukázat na možnost zneužití svobody. Je také důležité ukázat na hluboké spojení mezi svobodou a pravdou na jedné straně, a mezi radostí a láskou na straně druhé. Tyto pravdy je však potřeba podávat úměrně věku a schopnostem jim porozumět.²³

2.5. Pragmatismus

Pragmatismus je takový postoj či přístup, který upřednostňuje praktičnost před pravdou. Pokud chceme čelit pragmatismu, je třeba si ujasnit, že to není otázka výběru, ale pravdy a praktičnosti. Potřeba je obojí. Teorie a praxe se musí doplňovat.²⁴ Na prvním místě je pravda, praktické věci mají následovat. Pragmatismus je velmi rozšířen a je třeba ukázat jeho slabiny, mít pravdivá kritéria k posuzování našich aktivit, tedy zda jsou dobré či špatné, správné či nesprávné. Výzva pragmatismu nás vede k sebereflexi. Nemůžeme totiž dávat druhým to, co sami nemáme.²⁵

---

²² PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Tolerance. *The Sower: The Catechetical Review* [online]. 2008, (April-June) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-tolerance>

²³ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Freedom. *The Sower: The Catechetical Review* [online]. 2008, (October-December) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-freedom>

²⁴ CT, čl. 22

²⁵ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Pragmatism. *The Sower: The Catechetical Review* [online]. 2009, (January-March) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-pragmatism>

2.6. Hereze o úspěšnosti

Hereze o úspěšnosti vychází z učení Dietricha von Hildebranda, konkrétně z jeho eseje *Úspěšnost svatosti* (1977). Jde o to, co uctíváme, co považujeme za největší úspěch. Hildebrand upozorňoval, že pokud jsou pro nás nejvyšší lidskou hodnotu dosažené úspěchy, potom nás více zajímá, co kdo dělá, a ne to, jaký kdo je. Tím se pak samozřejmě mění i pohled na svatost. Ta spočívá v dosahování velkých věcí. Kulturu současné společnosti lze nazvat kulturou celebrit. Předmětem úcty se stávají sportovci, herci a lidé mediálně známí. Položme si však otázku, zda jsou také reprezentanty vrcholu naší lidskosti.²⁶

2.7. Sekularismus

Jedná se o ztrátu úcty k osobě a šíření jistého druhu antropologického nihilismu, který redukuje lidskou osobu na její instinkty a tendence. Díky současnému trendu globalizace se sekularismus velmi rychle šíří. Následkem sekularismu je nedůvěra a náboženská lhostejnost. Avšak člověku je od Boha dána touha po Bohu uvnitř sebe samého, i když není vidět a je někdy těžko poznatelná. Přesto člověk potřebuje mír, odpuštění a smíření, nahlédnout do hlubin lidského srdce.²⁷

2.8. Nevíra a náboženská lhostejnost

Nevíra a náboženská lhostejnost jsou příčinou sekularismu a důsledkem nové, subjektivní, emotivní religiozity. Fenomén nevíry je odlišný od militantního ateismu a jiných ateistických směrů. Někdo se stane nevěřícím proto, že „tak to dělají všichni“, nikoliv na základě svého rozhodnutí. Existuje několik příčin tohoto fenoménu:

- 1) Jednou z příčin je problém zla. Souvisí to s nepřijetím významu svobody, ve které je člověk schopný dělat oboje, dobro i zlo. V masmédiích je zlo prezentováno mnohem silněji než dobro.
- 2) Další příčinou jsou nedostatky v duchovním životě některých kněží a řeholníků a též nárůst počtu učitelů/katechetů, kteří postrádají angažovanost a solidní formaci.

---

²⁶ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: The Heresy of Efficiency, Part 1. *The Sower: The Catechetical Revue*. 2009, (April-June) a PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: The Heresy of Efficiency, Part 2. *The Sower: The Catechetical Revue* 2009, (July-September)

²⁷ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Secularism. *The Sower: The Catechetical Revue*. 2009, (October-December)

- 3) Problém v předávání víry uvnitř tradičně křesťanských rodin. Dostatek společně stráveného času je však nezbytný pro mezilidské vztahy, které jsou tak důležité v předávání víry. Pokud rodiče sami nemají živou víru, nemají co předat svým dětem v prostředí, které se stalo lhostejným k evangelijním hodnotám a hluchým k povolání.
- 4) Západní materialismus předpokládá životní styl založený na úspěchu, penězích, neomezené konkurenci, osobních požitcích atp. Vytváří řadu praktických ateistů a nenechává čas ani chuť na něco hlubšího, než je bezprostřední uspokojení každé touhy.²⁸

2.9. Emoční religiozita a New Age

Sekularismus přináší novou, citovou religiozitu a její projevy jsou patrné zejména v hnutí New Age. Přestože v kultuře převládá náboženská lhostejnost, současně s ní se vyskytuje jiný paradoxní jev, a tím je nárůst nové religiozity. Lidem je dán smysl pro nadpřirozeno, ale způsoby jeho prožívání jsou různé. Lidé hledají spiritualitu, nové cesty a nové formy životního stylu a vyjádření své náboženskosti.

Mezi charakteristiky nové religiozity patří vyhledávání čistě individuálních, anonymních a subjektivně vedených zážitků. Tato instinktivní religiozita se řídí více emocemi než nějakou doktrínou a funguje v duchu teze: „náboženství ano, Bůh ne“. Vyznavači tohoto směru tedy věří v existenci vyšší síly nebo ve vyšší transcendentní bytí, které ale nemá osobní znaky.

Dalším rysem je „moje vlastní náboženství“. Podle tohoto přístupu si každý může vytvořit svoje náboženství a svoji podobu boha, tak, jak mu to vyhovuje. Mladé lidi můžeme oslovovat i emotivním jazykem, protože je jim blízký. Jeho použití správným způsobem velice usnadňuje v církvi práci s mládeží. Vztahy s druhými lidmi jsou také důvodem, proč se lidí v církvi cítí „doma“. Katechetická práce musí být zasazená v upřímné lásce k druhým.²⁹

---

²⁸ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Unbelief and Religious Indifference. *The Sower: The Catechetical Review*[online]. 2010, (January-March) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-unbelief-and-religious-indifference>.

²⁹ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Emotive Religiosity and the New Age. *The Sower: The Catechetical Review* [online]. 2010, (April-June) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-and-contemporary-culture-emotive-religiosity-and-new-age>

2.10. Individualismus

Vlivem individualismu dochází k uplatnění svobody, ve které si subjekt dělá, co chce, co shledává příjemným nebo užitečným. Individualismus je egocentrický a sobecký. Individualismus souvisí s jinými myšlenkovými proudy, jako například svévolně pojímaná svoboda, relativismus morálky a pravdy, hédonismus, pragmatismus, netolerance a popření autority. Individualismus má za následek rozvrácené rodiny a odmítání autority, zejména ve věcech morálky. Vlastnímu názoru na věci víry a morálky je připisována stejná váha jako pravdám evangelia.

Přístup k individualismu: Je třeba na jedné straně zdůraznit vědomí naší individuálnosti, unikátnosti a důstojnosti. Na druhé straně je však také třeba vnímat společenství jako nezbytnou součást víry. Každému člověku je vlastní touha nebýt sám, někam patřit, milovat a být milován, pečovat a být opatrován.³⁰

2.11. Skepticismus – sebevražda myšlení

Skepticismus je názor zpochybňující možnost pravdivého poznání. Skepticismus tvrdí, že je racionální, ale ve skutečnosti je útokem na rozum. Dochází ke zpochybňování jednotlivostí, stejně jako k zpochybňování autority, včetně Boží autority. Člověk přitom nejvíce uplatňuje své ego tam, kde by mělo zůstat v pozadí. To, o čem nejvíce pochybuje, je právě to, o čem by pochybovat neměl – Boží moudrost. Skepticismus vytváří lidi bez pevného přesvědčení.

Reakce na skepticismus: Ukázat, kam skepticismus vede, totiž k ochrnutí vůle a sebevraždě myšlení. Skeptik je někdo, kdo pochybuje vždycky a o všem. Existují však různé stupně poznání. Můžeme vědět nejen, co je jisté, ale také, co je pravděpodobné, nade vší pochybnost, evidentní a zřejmé. Je dobré prodiskutovat s lidmi ctnost víry upozorňující na rozdíly mezi otázkami, potížemi a pochybnostmi. Pochybnost a skepse není vhodná ve vztahu k Bohu, Jeho dobrotě a záměrům, protože On je Pravda sama. KKC říká: “Věříme pro autoritu samého Boha, který se zjevuje, on se totiž nemůže mýlit, ani nás nemůže klamat” (KKC 156).³¹

---

³⁰ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Individualism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2010, (July- September) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-individualism>

³¹ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Skepticism—The Suicide of Thought. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2010, (October-December) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-skepticism%E2%80%94suicide-thought> KKC 156

2.12. Progresivismus

Současná kultura je posedlá novinkami a inovacemi a pohrdá tradicemi. Progresivismus je v základu falešná teorie pokroku. Co je moderní a aktuální je pravdivější, lepší, důvěryhodnější. Progresivismus zaměřuje změnu s pokrokem. Jen proto, že je něco nové nebo se to změnilo, nelze říci, že je to pravdivé či dobré.

Reakce na progresivismus: Poukázat na to, že být tradiční neznamena být proti pokroku, ale proti nesprávnému druhu „pokroku“, který ve své podstatě pokrokem není. Zde je dobré uvést příklady předpokládaných „pokroků“, které ale nakonec znamenaly postup zpět nebo tragédii – např. technologický vývoj zbraní (atomová bomba – Nagasaki, Hirošima; plynové komory – holocaust).³²

2.13. Evidencialismus

Evidencialismus je myšlenkový směr, který namítá, že víra není rozumná. Nejznámější filosof zastávající evidencialismus, William K. Clifford,³³ se domnívá, že: „Je špatné věřit na základě nedostatečných důkazů nebo víry živé potlačováním pochybností a odmítat hledání.“ Dále pak tvrdí, že je hříšné čemukoli věřit bez dostatečných důkazů. Clifford také mluví o důležitosti autority a svědectví druhých. Jakožto katecheti můžeme narazit na tento způsob myšlení. Jestliže někdo chce vědecky doložit, že existuje Bůh, že se stal člověkem a že je Bohem-člověkem plně přítomným eucharistii, nejsme schopni mu vyhovět, především proto, že to není oblast vědy. Věříme na základě autority jediného Zjeveného, Boha. Bůh nemůže klamat ani lhát.³⁴

---

³² PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Progressivism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2011, (January-March) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-progressivism>

³³ CLIFFORD, William K., 'Ethics of Belief Debate,' *The Ethics of Belief* (originally published 1877. Currently available from Prometheus Books 1999).

³⁴ PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Evidentialism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2011, (April-June) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-evidentialism>

3. Osobnostní postoje

Vnímám jako potřebné zmínit se i o postojích, abychom si uvědomili, z čeho pramení, kdy, jak a čím jsou utvářeny, a díky těmto informacím zodpovědně přistupovali k možnosti formovat postoje u dospívající mládeže.

3.1. Definice postoje

Definice pojmu postoj podle Velkého sociologického slovníku: „Postoj je relativně ustálený sklon jedince chovat se v určité situaci určitým způsobem, případně reagovat pozitivně nebo negativně na podněty s takovou situací spjaté.“³⁵

Definice z pohledu psychologie osobnosti:

„Postoj je snaha reagovat v určitých situacích ustáleným způsobem. Patří mezi regulátory chování člověka. Postoj určuje více méně stálý ráz reakce na objekty a situace. Postoj má úzký vztah k hodnotovému systému člověka.“³⁶

Postojem označujeme komplexní tendenci odpovídat poměrně stálým a charakteristickým způsobem (kladně, neutrálně, ambivalentně či záporně) na určité opakované situace, myšlenky, objekty, osoby.³⁷ Jako postoj tedy označujeme poměrně stálý sklon k určitému chování. Postoje nejsou vrozené, ale vytvářejí a rozvíjejí se jako důsledek sociální determinace v průběhu ontogeneze. Jsou to tedy produkty učení a individuální zkušenosti. Nakonečný uvádí několik zdrojů postojů: specifické zkušenosti (zejména sociální), institucionální faktory (náboženské a politické ideologie) a sociální komunikace.³⁸

Postoje se vytváří na základě hodnocení a jsou základem hodnotového systému jedince: „Vztah k hodnotám tvoří obsah postojů, a tak pojem postoje může být vymezen jako hodnotící vztah; postoj vůči něčemu – a předmětem postoje může být cokoli – vyjadřuje hodnocení objektu subjektem. Postoj tak vyjadřuje osobní prožívání, hodnocení osob, věcí, jevů, idejí atd.“³⁹ Hodnocení se pohybuje na škále, jejíž póly

---

³⁵ MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník. 2, P-Ž*. Praha: Karolinum, 1996, s. 812

³⁶ KOHOUTEK, Rudolf. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2000, s. 221.

³⁷ KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užitě psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2002, s. 189.

³⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997.

³⁹ NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1998, s. 118.

tvoří naprosto pozitivní vztah a naprosto negativní vztah. Jen málo lidí však zastává extrémní postoje.

Stálost postoje je ovlivněna řadou sociálních faktorů – sociální skupinou, ke které jedinec náleží nebo touží náležet, zastávanou sociální rolí a momentální životní situací. Existují životní situace, kdy postoje a chování jedince nejsou konzistentní: „Chování vyjadřuje skutečný postoj tím méně, čím větším tlakem s hrozbou negativních sankcí za vyjádřený postoj se situace vyznačuje: tato skutečnost je dobře známa z každodenního života v totalitní společnosti, kde negativní postoje vůči jejímu režimu a k vládnoucí závazné ideologii musely být skrývány“⁴⁰

Všeobecně se uvádí tříložkový model postojů: afektivní (emotivní), kognitivní (poznávací) a behaviorální (konativní). Afektivní složka vyjadřuje citové vztahy a emoce vzhledem k objektu postoje. Kognitivní složka zahrnuje znalosti o objektu postoje a behaviorální složka vyjadřuje tendenci subjektu chovat se vůči objektu určitým způsobem.

Postoje jsou významně vázané na skupinové mínění a vytvářejí se ve skupinových interakcích.

3.2. Formování postojů

Postoje si jedinec formuje vlivem působení ostatních lidí a skupin. Své postoje někdy jedinec přizpůsobuje, protože si přeje být přijímán určitým člověkem nebo skupinou. Osvojuje si postoje, které zaujímá daný člověk nebo členové skupiny, aby se cítil být akceptován. „Přítomnost jiných lidí vždy nějak mění naše chování, když vyjadřujeme své postoje. Člověk tedy vždy nevyjadřuje navenek svůj pravý, vlastní a ryzí vztah, ale vyjadřuje postoj, který je považován za sociálně žádoucí (*sociálně deziderabilní*) nebo o kterém se domnívá, že je či bude v dané společnosti preferován.“

V dětství mají postoje spíše obecný charakter, věkem a sociální zkušeností dochází k jejich diferenciaci a současně k seskupování v určité soubory postojů (tzv. trsy). Dochází k tzv. postojové integraci. Postoje mají určitý směr, určitou intenzitu a vliv na konání. Mohou být kladné, záporné, stabilní, labilní, snadno narušitelné, ovlivňující chování člověka výrazně nebo nevýrazně. Postoje působí jako filtrující a kontrolní orgán. Předávané informace proto nejsou identické, totožné s přijatými nebo pochopenými informacemi.⁴¹ Z výše uvedeného vyplývá, že postoj je stanovisko, které jedinec zaujal. To se projevuje v připravenosti naplňovat určité úkoly a cíle. Utváření

⁴⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 120.

⁴¹ KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užité psychologie*, s. 189.

a formování postojů, názorů a předsudků probíhá ve všech sociálních skupinách v rámci celé řady skupin, k nimž jedinec náleží. Na formování postojů mají vliv též masmédiá, avšak jejich vliv je obvykle slabší než působení malých sociálních skupin.

Postoj, u něhož převládá představa o něčem, se nazývá názor. Postoj, v němž převládá racionální složka, je smýšlení. Utváření postojů je možné ovlivňovat, nejčastěji se tak děje výchovou a za normálních okolností se tak děje žádoucím směrem. Propaganda je metoda, jak doporučovat a měnit vztahy, postoje, názory, mínění, víru. Propaganda nejčastěji využívá sugesci v médiích (v tisku, v televizi, v rozhlasu). Pokud jsou postoje, názory, přesvědčení dostatečně pevné nebo vyhraněné, obtížněji se ovlivňují. Citově podbarvená propaganda má větší efekt než propaganda využívající pouze o rozumovou argumentaci.

U postoje jedince vůči existujícímu společenskému systému nebo vůči pracovní skupině, kde působí, rozlišujeme:

- angažovanost — aktivní, kladný vztah vůči danému hodnotovému systému skupiny či společnosti
- konformitu — přizpůsobení, vnější souhlas s danou soustavou norem a hodnot
- indiferenci — nezájem o daný hodnotový systém skupiny či společnosti
- nesouhlas — zavržení daného hodnotového systému, jeho negativní, kritické hodnocení
- aktivní odpor vůči skupinovým či společenským hodnotám

S postojí souvisí také mínění člověka a veřejné mínění. Jedná se o soubory soudů, představ, přesvědčení, názorů signifikantních částí společnosti o různých, zpravidla pro společnost důležitých faktech.⁴²

Na závěr v souvislosti s formováním postojů a možnostmi jejich ovlivňování uvádím výrok profesora Kohoutka, z jehož děl jsem v této kapitole opakovaně citovala. Domnívám se, že by bylo vhodné, aby se nad tímto poselstvím zamysleli nejen pedagogové, ale též rodiče a všichni vychovatelé, kteří působí na mládež.

„Pedagogický talent se projevuje tvořivostí při adekvátním formování a kultivování osobnosti žáků a studentů, uměním zapojit do výchovného působení rozum, vůli i city, mít schopnost a dovednost poznat a pochopit druhého.“⁴³

---

⁴² KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užití psychologie*, s. 190.

⁴³ *Psychologie v teorii a praxi: Talent v otázkách a odpovědích*. [online]. [cit. 2018-06-03]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/>

3.3. Křesťanské postoje a vnitřní motivace

V souvislosti s formováním morálních a sociálních postojů mládeže a využitím osobního příkladu postojů P. Toufara je dobré zamyslet se nad tím, co v současnosti motivuje člověka žít životem praktikujícího křesťana. Křesťanská výchova v současné době akcentuje osobní vztah s Bohem. Víra je odpovědí lásky na přijatou lásku Boží. Učitel, který opravdu žije svou křesťanskou vírou a čerpá z ní, pomáhá druhým otevřít se Boží lásce.

Benedikt XVI. se o síle a významu přijaté lásky Boží zmiňuje v encyklice *Caritas in veritate*: „Láska –« caritas »- je mimořádnou silou, která lidi pobádá, aby se odvážně a velkoryse nasazovali na poli spravedlnosti a pokoje. Je to síla, která má svůj původ v Bohu, věčné Lásce a absolutní Pravdě.“⁴⁴

A dále pak: „Všichni lidé pocítují niterný impuls milovat opravdově: láska a pravda je nikdy zcela neopouštějí, protože jsou povoláním, jež vložil Bůh do srdce a mysli každého člověka. Ježíš Kristus očišťuje a osvobozuje hledání lásky a pravdy od našich lidských ubohostí a odhaluje nám v plnosti iniciativu lásky a záměr pravého života, který pro nás Bůh připravil. V Kristu se láska v pravdě stává Tváří jeho Osoby, povoláním pro nás, abychom milovali své bratry v pravdě jeho záměru. On sám totiž je Pravdou (srov. Jan 14,6).“⁴⁵

---

⁴⁴ BENEDIKT XVI.: *Caritas in veritate: Encyklika o integrálním lidském rozvoji v lásce a pravdě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, čl. 1.

⁴⁵ Tamtéž.

3.3.1. Vnitřní motivace

Na cestě formování postojů hraje roli více faktorů, důležitá je např. i vnitřní motivace. Vzhledem k tomu, že program pro mládež věnovaný příběhu Josefa Toufara byl koncipován jako dobrovolná volnočasová aktivita, ráda bych se zmínila o aspektech vnitřní motivace.

„Z vnitřní motivace děláme to, co sami chceme, co nás zajímá, co nás baví. Z vnitřní motivace však také děláme věci, které nejsou příliš zajímavé nebo příjemné, jako je např. udržování pořádku, dodržení slibu a podobně. Jedná se o činnosti (chování), o kterých jsme přesvědčeni, že jsou potřebné a správné, a uděláme je, i když nebude nablízku nikdo, kdo by o tom věděl nebo na nás ‚dohlížel‘.“⁴⁶

Pro udržení vnitřní motivace jsou nezbytné tři podmínky uváděné jako „3 S“: smysluplnost, spolupráce a svobodná volba. S nimi je potřeba počítat při přípravě vyučování či programu pro žáky a vycházet z nich. Požadavek smysluplnosti nás vede k zamyšlení, jak budeme žáky motivovat, aby v našem působení a probíraném tématu poznali přínos a vztah pro osobní život.

Aby si žáci mohli z hodiny odnést co nejvíce, je třeba zamyslet se nad jejich aktivním zapojením do procesu výuky, čímž naplníme podmínku spolupráce. Podmínku svobodné volby lze naplnit např. možností žáka projevit osobní názor a obhájit jej.⁴⁷

Při formování křesťanských hodnot a postojů, při budování vztahu víry je třeba žákům zprostředkovat zkušenost, že poznání Boha a jeho stvoření je nikdy nekončící proces, neboť On nás jako Stvořitel přesahuje.⁴⁸ V souvislosti s prezentací příběhu Josefa Toufara jako svědka a mučedníka křesťanské víry a pro lepší porozumění jeho občanským i křesťanským postojům je tedy vhodné poukázat na nejen velikost Boží, ale i na to, že Toufarův osobní vztah s Bohem a poctivě praktikovaná víra byly zdrojem jeho síly a vnitřní motivace.

---

⁴⁶KOPŘIVA, Pavel, Jana NOVÁČKOVÁ, Dobromila NEVOLOVÁ a Tatjana KOPŘIVOVÁ. *Respektovat a být respektován*. 3. Kroměříž: Spirála, 2008, s. 180

⁴⁷ZIMMERMANNOVÁ, Marie. Co je vnitřní motivace a jak ji lze posílit či ohrozit. *Cesty katecheze: revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*. Praha: Česká biskupská konference, 2012, č. 3, s. 23.

⁴⁸ZIMMERMANNOVÁ, Marie. Modely katecheze v historii i aktuálně. *Cesty katecheze: revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*. Praha: Česká biskupská konference, 2010, č. 4, s.24.

3.3.2. Vybrané aspekty morální výchovy dospívajících

S vnitřní motivací úzce souvisí i otázky mravního vývoje a zrání. Bez jejich znalosti jen těžko můžeme pozitivně působit v oblasti morální výchovy. Ke zpracování této kapitoly jsem čerpala z myšlenek italského profesora Roberta Romia⁴⁹, jak byly uvedeny v časopise *Cesty katecheze*⁵⁰. I když se autor vyjadřuje k situaci italské mládeže v podmínkách současné italské společnosti, mnohé jistě odpovídá i situaci u nás, a dá se tedy aplikovat i na naši mládež.

Základním východiskem je reflexe vztahu současné společnosti k morálním kategoriím dobra a zla. Tento vztah je charakterizován jako přechod z fáze pevné do fáze „tekuté“. To znamená, že dřívější stálost postojů a ctností je nahrazena připraveností k pružné změně, ve smyslu opustit závazek a věrnost a využít novou nabízející se příležitost.⁵¹

Společnost tak nemá možnost předat svůj odkaz, neboť ten se „rozteče“ dříve, než může být zažit a přijat. Ve společnosti došlo během poměrně krátké doby k přechodu od ideálu odpovědných občanů ke spokojeným konzumentům a nositelům osobních zájmů.

Benedikt XVI. v této souvislosti vnímá u mnohých mladých lidí hluboké rozpaky, jsou-li postaveni tváří v tvář životu zbavenému hodnot a ideálů. V atmosféře deregulované, privatizované a individualizované morálky někteří mladí lidé prahnou po pevných morálních východiscích, která by uspokojila jejich touhu po spravedlnosti, pravdě a plné realizaci.

Mladí lidé si kladou otázky po smyslu života, hodnoty člověka, směru a smyslu životní volby a při vedení mládeže je nezbytné umožnit jim reflexi ke všem hlavním otázkám jejich existence, a to ve světle Bible a křesťanské tradice. Je třeba, aby žáci byli konfrontováni se stěžejními aspekty morálního života: důstojnost lidské osoby, svoboda svědomí, zodpovědnost vůči stvoření, podpora míru prostřednictvím hledání autentické sociální spravedlnosti a angažovanosti pro společné dobro.

---

⁴⁹ ROMIO, Roberto. L'IRC nella moralità fluida. La coscienza morale nell'apprendimento religioso scolastico. Elaborazione didattica. *Catechesi*, 2011–2012, č. 6, s. 18–35.

⁵⁰ ZIMMERMANNOVÁ, Marie. Morální výchova dospívajících v podmínkách současné společnosti. *Cesty katecheze: revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*. Praha: Česká biskupská konference, 2012, č. 3, s. 16–19.

⁵¹ Srov. s kap. 2. Současná situace ve společnosti a v kultuře a její vliv na mládež

Otázkou zrání v morální oblasti se zabýval americký psycholog Lawrence Kohlberg⁵². Stanovil celkem šest stupňů ve třech rovinách: v rovině prekonvenční, konvenční a postkonvenční (autonomní). Charakterizoval též vývoj motivace k mravnímu jednání a pohled na hodnotu života. Křesťanská mravní výchova vnímá lidský život jako nejvyšší hodnotu darovanou Bohem a vede k tomu, aby motivace lidského jednání byla odpovědí na Boží lásku.

Náboženská výchova přispívá k mravnímu dozrání ve třech rovinách. První rovinu tvoří výchova a zrání mravního vědomí a svědomí., další rovinou je otevřenost vůči náboženství a náboženský základ mravních hodnot, poslední rovinu tvoří prohloubení příspěvku katolické tradice k procesu mravního dozrání.⁵³

---

⁵² *Teorie a periodizace vývoje.* [online]. 30. 3. 2016 [cit. 2018-11-24]. Dostupné z: http://psychology.inthemind.eu/index.php?title=Teorie_a_periodizace_v%C3%BDvoje

⁵³ ZIMMERMANNNOVÁ, Marie. Morální výchova dospívajících v podmínkách současné společnosti. s. 16–19.

4. Příběh Josefa Toufara a možnosti formování postojů mládeže

K výběru tématu bakalářské práce mne vedly především osobní důvody. Příběh Josefa Toufara znám od svého dětství. Vyprávěla nám o něm maminka a již tehdy, přibližně v roce 1976, na mne velmi silně zapůsobil. Vrylo se mi do paměti matčino sdělení, že se sama jako dítě musela v roce 1950 zúčastnit projekce propagandistického filmu „*Běda tomu, skrze něhož přichází pokušení*“, a jak zruďný byl tento film i celý případ „číhošťského zázraku“ v režii komunistické moci. Coby žákyně třetí třídy jsem spíše podvědomě vycítila sílu tohoto příběhu a osoba Josefa Toufara i události konce jeho života ve mně zanechaly silný dojem, semínko zájmu, zvědavosti, úcty k osobě kněze, který byl umučen.

V období dospívání bych se bývala ráda dozvěděla více o páteru Toufarovi, o Číhošti, o událostech na přelomu let 1949 a 1950. V době normalizace to však nebylo možné, či spíše nebylo jednoduché tyto informace získat. Bylo téměř nemyslitelné přecíst si v té době knihu, vyhledat dostupný objektivní nebo alespoň ne tendenční dokument. Jediné informace, ke kterým jsem se v mé situaci mohla dostat, byla vyprávění pamětníků.

Přímí svědci událostí pro mě ovšem byli převážně nedostupní, nepřímí pamětníci události měli většinou strach a ostatní pamětníci padesátých let měli o události zkreslené informace nebo nevěděli či raději nechtěli vědět nic.

I přes snahu komunistického režimu však příběh Josefa Toufara neupadl v zapomnění a jeho osud i jeho osobnost vzbuzují oprávněný zájem. A to je dobře, neboť současná společnost touží po silných příbězích a po výjimečných osobnostech. Jde ale o to, co je obecně považováno za silný příběh i za výjimečnou osobnost.

Současná generace dospívajících v tomto směru nemá jednoduché rozhodování, protože se ocitá v klimatu, kde tradiční hodnoty a zvyklosti jsou zpochybňovány, relativizovány, bývá upřednostňován požitek, okamžitý, i když krátkodobý efekt.

Mladí lidé jsou vystaveni vlivu kultury celebrit, kdy jsou jako celebrita uctíváni lidé mediálně známí, materiálně úspěšní, avšak není zcela jisté, zda jsou tyto osoby také vzorem lidskosti. Sebestřednost, sobectví, tolerance ve smyslu ústupků tradičním hodnotám jsou pokládány za projevy silné osobnosti a zájmu o druhé lidi.

Člověk, který teprve hledá sám sebe, poznává své možnosti a touhy, přemýšlí o své vlastní cestě životem, je zahrnut nepřebornou nabídkou zboží, zábavy, vzorů i „pseudovzorů“, filozofických i náboženských směrů. Jak se má v takovém prostředí dospívající jedinec orientovat, jak má formovat své postoje, utvářet vlastní hodnotový systém?

Od roku 1990 působím jako odborná učitelka na zdravotnické škole. Za ta léta jsem poznala, že ač se mění doba, materiální podmínky a zčásti i mladá generace, v jednom se mladí lidé nemění. Rádi diskutují o svých plánech, názorech, pochybnostech, otázkách, které je zaměstnávají jejich mysl. Touží být originální, jedineční, ale rovněž touží po vzorech. Po vzorech, s jejichž hodnotami či osobnostmi by se mohli identifikovat.

Posláním pedagoga je doprovázet a podporovat žáky na cestě poznání. I na cestě poznání sebe sama, své cesty. Křesťanský pedagog by ke všem obecně platným pedagogickým zásadám a metodám měl ještě vyzařovat vyšší evangelijní hodnotovou orientaci a sdílet radost z ní vyplývající. Měl by mít dostatek odvahy odlišovat se od jiných učitelů a vydávat svědectví živé křesťanské víry.

Se zaujetím a s radostí sleduji, jak za čtyři roky středoškolských studií někteří mladí lidé nacházejí sami sebe a rozvinou se v opravdové osobnosti. Ráda je na této cestě doprovázím, a pokud chtějí, pomáhám jim hledat odpovědi na otázky, které si kladou. Jednou z možností, je ukazovat jim příklady lidí, kteří ve svém životě obstáli se ctí a kteří nám mohou být vzorem i povzbuzením.

Z výše uvedených důvodů jsem si jako téma bakalářské práce vybrala právě osobnost Josefa Toufara a jeho příběh.

4.1. Josef Toufar a jeho osobnost

Čím je životní příběh Josefa Toufara natolik výjimečný, že může posloužit jako inspirace pro výchovné působení na mladou generaci? Jakými vlastnostmi vynikal venkovský kněz Josef Toufar, co ho formovalo v nesmírně houževnatou a vnímavou osobnost? To jsou jen některé z mnoha otázek, které vyvstávají v souvislosti se jménem pátera Josefa Toufara. O jeho životě i událostech tzv. Číhošťského zázraku bylo napsáno již mnohé. Já tedy uvádím jen to, co považuji za nejdůležitější v kontextu mé bakalářské práce.

4.1.1. Životopisná data

Narozen 14. července 1902 v Arnolci u Polné.

Zemřel 25. února 1950 v Praze na následky krutých výslechů, ve věku necelých 48 let.

Josef Jindřich Toufar byl římskokatolický kněz, hlavní postava číhošťského zázraku a oběť komunistického pronásledování katolické církve v Československu. Církev v roce 2013 zahájila proces blahořečení.⁵⁴

Josef Toufar se narodil jako čtvrté z pěti dětí manželů Josefa a Marie Toufarových. Měl tři starší bratry a mladší sestru. Rodičům Josefa patřilo rozlehlé hospodářství a hostinec. Otec byl starostou obce. Matka mu zemřela v jeho osmi letech. Maminka byla pracovitá, hodná a zbožná žena a malého Josefa její smrt velmi zasáhla. Otec se znovu oženil.

Podle svědectví si Josef již jako malý rád hrával na kněze. Touhu stát se knězem potvrdil v roce 1914 podáním přihlášky do Boromea v Hradci Králové, kde se připravovali budoucí kandidáti kněžství, avšak vypuknutí 1. světové války mu studium této střední školy znemožnilo. Po dokončení školní docházky v obecní škole roku 1916 zůstal pracovat doma v hostinci a přilehlém hospodářství.

Ve dvaceti letech nastoupil základní vojenskou službu v Brně a po splnění prezenční služby byl v září 1923 propuštěn a přeložen do zálohy. Vrátil se domů, dále pracoval v hospodářství a v hostinci a v rodné obci patřil k aktivním členům a iniciátorům společenského dění. Byl družný, společenský a veselý. V roce 1927 začal studovat Odbornou hospodářskou školu v Polné. Téhož roku mu však zemřel otec. Dědický podíl po otci i příslib staršího bratra, že se s manželkou postarají o hospodářství i hostinec, tak Josefovi umožnily studovat střední školu, aby po složení maturity mohl vstoupit do semináře.

Již šestadvacetiletý Josef začíná v roce 1928 studovat gymnázium v Německém Brodě. V červnu 1935 skládá maturitní zkoušku na gymnáziu v Chotěboři a ještě téhož roku vstupuje do kněžského biskupského semináře v Hradci Králové. Na svátek sv. Petra a Pavla 29. června 1940 je ve věku osmatřiceti let biskupem Mořicem Píchou

---

⁵⁴ V Hradci začíná proces blahořečení Josefa Tofara, postulátorem byl jmenován Petráček. *Christnet* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: http://www.christnet.eu/zpravy/25488/v_hradci_zacina_proces_blahoreceni_josefa_toufaram_postulatore_m_byl_jmenovan_petracek.url

vysvěcen v Hradci Králové na kněze. Slavná primice se konala v rodném Arnolci a zúčastnily se jí stovky občanů, Toufarových přátel, spolužáků a duchovních.

Prvním Toufarovým kněžským působištěm se stala rozsáhlá farnost v Zahrádce u Humpolce. V této farnosti Toufar plně rozvinul svůj kněžský i lidský potenciál, stal se oblíbeným a činorodým knězem, zapojoval se či sám inicioval mnohé aktivity v životě obce. Po skončení II. světové války rozvíjí Josef Toufar naplno své pastorační aktivity, například v obci zakládá Sdružení katolické mládeže, které shromažďuje na 250 mladých lidí z celého kraje. Pořádá také duchovní obnovy, poutě, různá modlitební setkání, vzdělávací večery, přednášky či kulturní i sportovní akce. Inspiruje ho pastore sv. Dona Bosca.

Toufar se stává velmi výraznou osobností a uznávanou autoritou v životě obce i celé rozlehlé farnosti. V období po únoru 1948 se však stává nepohodlným pro komunistické funkcionáře v Zahrádce, kteří na hradeckém biskupu Píchovi požadují Toufarovo přeložení ze Zahrádky do jiné farnosti. Přes tři tisíce farníků podepsaly petici proti přeložení, avšak po nepolevujícím tlaku ze strany komunistů sám Toufar žádá hradeckého biskupa o své přeložení do farnosti Číhošť, kam se nakonec 16. dubna 1948 stěhuje.

I zde se projevuje jako velmi činorodá a odhodlaná osobnost. Zapojuje se do obecních záležitostí – upravuje okolí chrámu, pomáhá starým lidem vymáhat důchody, iniciuje vznik poštovní pobočky, zařizuje v místě zubařskou živnost atd. Je obětavý a velmi aktivní i v pastorační činnosti. To vše se děje v období stoupajícího tlaku komunistické moci na katolickou církev. V této složité politické situaci si P. Josef Toufar uvědomuje odpovědnost za chod farnosti, a tak nevystupuje radikálně proti komunistickým funkcionářům a vše pokouší řešit domluvou a osobním jednáním.⁵⁵

---

⁵⁵ *Josef Toufar* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: joseftoufar.cz

4.1.2. Číhošťský zázrak

Popis zázraku, ani otřesný průběh Toufarova vyšetřování není cílem mé práce, ale pro celkový kontext považuji za důležité uvést alespoň několik základních informací. Bližší seznámení s událostmi bylo součástí výběrového programu pro studenty Církevní střední zdravotnické školy Jana Pavla II.

Na třetí adventní neděli, 11. prosince 1949 se během Toufarova kázání, při jeho slovech: „*Zde ve svatostánku je náš Spasitel...*“ rozkývá malý dřevěný oltářní křížek a zůstane stát nakloněný a pokroucený směrem ke kazatelně. Podivný úkaz vidělo 20 svědků. Sám pater Toufar pohyb neviděl a dozvěděl se o něm až později od svědků. K opakování zvláštního jevu mělo podle několika svědeckých výpovědí dojít ještě na Boží hod vánoční, 25. prosince 1949.⁵⁶

Mimořádná událost vyvolala rozruch a do malé vesničky se sjíždějí stovky poutníků i zvědavců. Po několika týdnech se začne rozjíždět protiakce státní moci s cílem razantně se vypořádat s nepřítelem – katolickou církví. Pater Toufar byl 28. ledna 1950 zatčen a odvezen na vyšetřování ve Valdicích. Má být donucen k přiznání a pak veřejně, před celým národem obviněn v politickém vykonstruovaném soudním procesu z toho, že jako podvodník s křížkem hýbal za pomoci gum a pér. Za necelý měsíc vyšetřování byl Josef Toufar v tak zuboženém stavu, že u něj došlo k zánětu pobřišnice z důvodu prasklého dvanácterníkového vředu.

25. února 1950 umírá po operaci ve Státním sanatoriu v Praze v Legerově ulici. Následně je pitván a jeho mrtvé tělo zahrabáno pod jménem Zouhar v hromadném hrobu na hřbitově v Praze - Ďáblicích.⁵⁷

Komunistická státní moc využila číhošťské události a nechala natočit film „*Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení*“. Uvádím zde plné znění avizovaného obsahu tohoto filmu na ČSFD: „Krátkometrážní propagandistický dokument Přemysla Freimana je ukázkou praktik komunistického režimu, zde s cílem pošpinit katolickou církev a zastrašit věřící. Dokument je situován do konkrétní vesnice Číhošť na Havlíčkovobrodsku, kde dne 11. prosince 1949 došlo k nevysvětlitelnému pohybu křížku na oltáři v místním kostele. Tento krátký film, promítaný ve většině kin v republice, nebyl ničím jiným než záměrnou lží. Až krátce v době kolem r. 1968

⁵⁶ PRCHAL, Jan. *Biografický slovník Polenska: [významní rodáci a obyvatelé regionu]*. Polná: Linda, 2002. Kapitola Toufar Josef, s. 184-185.

⁵⁷ DRAŠNER, František. *Číhošťský zázrak: zpráva o P. Josefu Toufarovi*. Praha: Libri, 2002. Otazníky našich dějin, s. 49.

a po roce 1989 se veřejnost mohla dozvědět více o tomto případu. Obětí teroru se stal místní kněz P. Josef Toufar, kterého komunisti mučili tak, že poté, co jej přivezli z vězení do Číhoště za účelem natáčení dle lživého scénáře, nebyl schopen stát na nohou a musel být v dokumentu zastoupen fingoanou osobou. P. Toufar na následky mučení ve vězení zemřel.⁵⁸

4.1.3. Osobní vlastnosti a ctnosti Josefa Toufara

Z dostupných materiálů, svědeckých výpovědí a slov pamětníků jsou patrné tyto Toufarovy osobnostní charakteristiky:

- Vytrvalá touha být knězem již od dětství; odhodlání jít za svým cílem, snem i přes překážky. „Říkali, že jsem blázen – ale pro Krista; jím byl i svatý Pavel...“⁵⁹
- Spoluzák z gymnázia uvádí: „V jeho letech už mu učení nešlo tak hbitě, ale byl tak pilný, svědomitý a natolik se snažil, že učení zvládl celkem dobře. Byl to předobry člověk a výborný starší kamarád.“⁶⁰
- Hluboká a pevná víra. Svou sílu nacházel u Boha a v modlitbě.⁶¹
- Odhodlání hledat Boží vůli a nechat se jí vést vyjadřuje jím zvolený primiční obrázek s blahoslavenou Anežkou a motto: „Za hlasem Tvým jsem, Pane, šel, dej sílu duši mé“.⁶²
- „Spoluzáci ze semináře vzpomínali na Toufarovu nevšední píli a houževnatost, se kterou studoval. A připomínali jeho zbožnost, která byla mužná a vroucná.“⁶³
- Porozumění tíži života naplněného každodenní dřinou a starostmi – sám byl zvyklý tvrdě pracovat od dětství.⁶⁴
- Jeho upřímný zájem o druhé a hluboce prožívaná víra pozitivně působily na ostatní a současně dráždily komunistické funkcionáře: „Ten Toufar v Zahradce udělal z obyvatel věřící lidi“.⁶⁵

⁵⁸ Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení. *ČSFD.cz* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/225009-beda-tomu-skrze-nehoz-prichazi-pohorseni/prehled/>

⁵⁹ DOLEŽAL, Miloš. *Jako bychom dnes zemřít měli: drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2012. s. 112

⁶⁰ DOLEŽAL, Miloš, ed. *Vrátíme se do otcovské náruče: Tři kázání P. Josefa Toufara*. Praha: Nezávislý podmelechovský spolek, 2015, s. 29.

⁶¹ DOLEŽAL, Miloš. *Jako bychom dnes*, s. 85, 159-160, 171-172, 180

⁶² DOLEŽAL, Miloš. *Jako bychom dnes*, s. 52

⁶³ *Josef Toufar* [online]. [c. 2018-05-3]. Dostupné z:

http://www.joseftoufar.cz/#Vzpominka_spoluzaku_ze_seminare

⁶⁴ DOLEŽAL, Miloš. *Jako bychom dnes*, s. 27

⁶⁵ Tamtéž, s. 104

- Zájem o společenské dění; sám spoustu akcí organizoval a podněcoval, patřil k „tmelům“ arnolecké mládeže.⁶⁶
- Veselá, společenská povaha, smysl pro humor, hudební nadání.
- Osobní vyrovnanost, smíření s konečností lidské existence, odevzdání do boží vůle, zodpovědný přístup ke svěřenému majetku, vlastnosti dobrého hospodáře – např. viz poslední vůle sepsaná v září 1948.⁶⁷
- Sociální vnímavost, ochota pomáhat potřebným – sám přicházel za lidmi, oslovoval je, vypomáhal při žních, staral se, aby farnost žila – organizoval farní život, byl přirozenou autoritou.⁶⁸
- „Vždycky jsem vystupoval jako kněz – farář všech. Nikdy jsem se neptal, jakého je kdo přesvědčení, a kde jsem mohl, tam jsem pomohl a poradil.“ Josef Toufar, z dopisu 1948.⁶⁹
- Vlastenecké cítění, věrnost svému poslání a svým farníkům:
 „P. Josef Toufar byl typickým představitelem českého kněze, který žil se svým lidem, pomáhal mu a snášel s ním vše dobré i zlé a byl svým farníkům oporou jak v době nacistické okupace, tak při nástupu komunistické zvrůle a diktatury. [...] P. Toufar nám ukazuje, že každý poctivý kněz se může stát opravdovým hrdinou i mučedníkem.“ – z předmluvy kardinála Dominika Duky, arcibiskupa pražského, ke knize *Jako bychom dnes zemřít měli*.⁷⁰

V modlitbě za blahorečení patera Toufara se uvádí tyto vlastnosti:⁷¹

- Trpělivost, odvaha překonávat překážky a protivenství; obětavost, pracovitost, sociální citlivost, humor.
- Pro svoji horlivou kněžskou činnost byl pronásledován, brutálně trýzněn a umučen.
- Věrnost církvi, svému vnitřnímu přesvědčení a vytrvalost ve víře a naději.

⁶⁶ DOLEŽAL, Miloš, s. 66-67, 103; *Vrátíme se do otcovské náruče* s. 28.

⁶⁷ DOLEŽAL, Miloš, ed. *Návrat P. Josefa Toufara do Číhoště po 65 letech: ve fotografiích a textech*. Praha: Nezávislý podmelechovský spolek, 2015, s. 9.

⁶⁸ DOLEŽAL, Miloš. *Jako bychom dnes* s. 71, 103

⁶⁹ *Vrátíme se do otcovské náruče*, na předsádce.

⁷⁰ DOLEŽAL, Miloš. *Jako bychom dnes zemřít měli: drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2012. s. 11

⁷¹ <http://joseftoufar.cz/modlitba>

4.2. Smrtí příběh P. Toufara nekončí

4.2.1. Připomínka P. Toufara na různých místech

- Pomník Ecce Homo v Číhošti (od 22. 10. 1990). Pomník posvětil královéhradecký biskup Karel Otčenášek a opat želivského kláštera Vít Tajovský za účasti více než sedmdesáti kněží a deseti tisíc lidí.⁷²
- Pamětní deska v Arnolci na rodném domě umístěna a odhalena 20. 10. 1991.⁷³
- Kříž P. Josefa Toufara na Svaté Hoře - pamětní kříž je nejen připomínkou oběti P. Toufara, ale i připomínkou toho, že jeho postoje byly vzorem lidské statečnosti pro vězněné politické odpůrce komunistického režimu.⁷⁴
- Park a pomník Josefa Toufara v Ledči nad Sázavou – 31. 3. 2013.⁷⁵
- Pamětní deska u budovy někdejší hospodářské školy v Polné, kde P. Toufar studoval.⁷⁶
- Pamětní deska Janu Palachovi a Josefu Toufarovi – streetartová připomínka na fasádě bývalého Borůvkova sanatoria, kde oba zemřeli. Od 19. 1. 2014.⁷⁷
- Kovová plastika P. Toufara v kostele sv. Víta Zahrádce od Olbrama Zoubka.⁷⁸ Symbolicky je umístěna za mříží sakristie kostela.

---

⁷² *Www.pametnimista.usd.cas.cz* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: www.pametnimista.usd.cas.cz/cihost-pomnik-p-josefu-toufarovi/

⁷³ *Www.pametnimista.usd.cas.cz* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/arnolec-pametni-deska-p-josefu-toufarovi/>

⁷⁴ *Www.pametnimista.usd.cas.cz* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/arnolec-pametni-deska-p-josefu-toufarovi/>

⁷⁵ *Www.pametnimista.usd.cas.cz* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/ledec-nad-sazavou-park-patera-josefa-toufara/>

⁷⁶ *Www.pametnimista.usd.cas.cz* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/polna-pametni-deska-josefu-toufarovi/>

⁷⁷ *Www.pametnimista.usd.cas.cz* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/praha-2-pametni-deska-janu-palachovi-a-josefu-toufarovi/>

⁷⁸ MIKULINCOVÁ, Hana. V Zahrádce je plastika faráře Toufara. Je to moje poslední velká socha, řekl Olbram Zoubek. *IRozhlas*[online]. 25.2.2017 [cit. 2018-06-13]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/regiony/v-zahradce-je-plastika-farare-toufara-je-to-moje-posledni-velka-socha-rekl-olbram-zoubek_201702251635_pjadny

4.2.2. Zahájení příprav k procesu blahorečení⁷⁹

Exhumace ostatků

Ostatky P. Josefa Toufara byly vyzdvíženy z hromadného hrobu na d'áblickém hřbitově v Praze 14. listopadu 2014 a následně podrobeny odborné analýze. Exhumace ostatků byla součástí procesu blahorečení P. Josefa Toufara, k němuž dala 24. dubna 2013 souhlas Česká biskupská konference. Postulátorem kauzy jmenoval královéhradecký biskup Jan Vokál historika a kněze Tomáše Petráčka.⁸⁰

Slavnostní uložení ostatků P. Toufara v kostele Nanebevzetí P. Marie 10. 7. 2015

„Ono číhošťské třídní ukládání kněžových ostatků se stalo událostí, přesahující náboženskou slavnost i region Vysočiny. Poutníci z Polska, Slovenska i Itálie byli důkazem. Byli na ni pozváni všichni, kteří vnímají Toufarův odkaz nejen jako katolického kněze a oběť komunistického režimu, ale také jako upřímného vlastence, skvělého pedagoga a zakladatele škol, ochránce dětí a podporovatele studentů i sociálně citlivého organizátora. A především jako veselého a otevřeného člověka, který nestavěl zdi kolem farností, ve kterých působil, ale zval do nich všechny lidi dobré vůle.“⁸¹

4.2.3. Ocenění P. Toufara

- Pateru Josefu Toufarovi udělil prezident republiky Miloš Zeman 28. října 2014 in memoriam Medaili Za zásluhy o stát.⁸² Spolu s ním byl vyznamenán in memoriam i lidický farář Josef Štemberka, další statečný svědek víry a lásky k bližnímu.

---

⁷⁹ V Hradci začíná proces blahorečení Josefa Toufara, postulátorem byl jmenován Petráček. *Christnet* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: http://www.christnet.eu/zpravy/25488/v_hradci_zacina_proces_blahoreceni_josefa_toufaram_postulatore_m_byl_jmenovan_petracek.url

⁸⁰ *Www.pametnimista.usd.cas.cz* [online]. [cit. 2018-06-12]. Dostupné z: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/cihost-hrob-josefa-toufara/>

⁸¹ *Návrat P. Josefa Toufara do Číhoště po 65 letech: ve fotografiích a textech*. s. 11.

⁸² [online]. [cit. 2018-05-30]. Dostupné z: <http://www.vira.cz/Texty/Aktuality/Knezi-Josef-Stemberka-a-Josef-Toufar-vyznamenani-in-memoriam.html>

- Ústav pro studium totalitních režimů udělil pamětní medaile Václava Bendy. Za kněze Josefa Toufara převzal cenu in memoriam kardinál Dominik Duka.⁸³ K této příležitosti se vyjádřil Miloš Doležal: „Páter Josef Toufar, číhošťský kněz, je vlastně symbolem jedné z prvních obětí komunistického teroru, ale ve skutečnosti to byl velmi plnokrevný, zajímavý kněz, otcovský příklad svých farníků, který tu svoji obec nerozděloval na věřící a nevěřící. Nevytvářel ghetta, ale naopak spojoval. Byl to prostě skvělý kněz“⁸⁴
- Pater Toufar je jako mučedník uctíván Starokatolickou církví. Uvádím úryvek z pastýřského listu v postní době v roce 2017:

„V tento den, 25. února je však v církvi vzpomínána jedna z obětí „Vítězného února“, novodobý mučedník, katolický kněz Josef Toufar, farář v Číhošti na Vysočině. Muž, kterého k smrti utýrali v roce 1950, dva roky po komunistickém převratu, příslušníci tehdejší Státní bezpečnosti. Utýrali jej proto, že byl Kristův, protože Krista a církev nenáviděli. 25. února 1950 v den smrti Josefa Toufara, byla sobota, stejně jako letos (v roce 2017). A stejně i letos, má smysl si připomínat význam neokázalé každodenní zbožnosti a hluboké osobní modlitby, která byla pro otce Josefa charakteristická a která nám může být příkladem a výzvou v letošním postu.“⁸⁵

4.2.4. Ohlasy v kultuře⁸⁶

- Divadelní představení *Zpráva o zázraku* (Josef Toufar), Alžběta Michalová a Barbara Herz (režie), Premiéra 9. 1. 2015, divadlo Husa na provázku v Brně.
- Komorní opera *Toufar* — skladatel Aleš Březina, režie Petr Zelenka. Uvedení v Národním divadle v květnu 2015, dále pak v Nitře, Bratislavě, Drážďanech, Litomyšli nebo Bukurešti a v New Yorku.⁸⁷

⁸³ HAVLOVÁ, Alžběta a Eva PRESOVÁ. Kněz Josef Toufar bude oceněn in memoriam pamětní medailí Václava Bendy. *iRozhlas*[online]. 15. 11. 2012 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/knez-josef-toufar-bude-ocen-en-in-memoriam-pametni-medaili-vaclava-bendy_201211150003_epres

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Pastýřský list biskupa elekta Pavla Benedikta Stránského k postní době 2017. *Starokatolici.cz* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.starokatolici.cz/2017/02/27/pastyrsky-list-k-postni-dobe-2017>

⁸⁶ *joseftoufar.cz* [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://joseftoufar.cz/ohlasy-v-kulture>

⁸⁷ *Opera Toufar v New Yorku* [online]. [cit. 2018-06-13]. Dostupné z: <http://www.classicpraha.cz/aktualne/zpravy/opera-toufar-v-new-yorku/>

- Komiks „*Zde leží náš Spasitel*“ v časopise pro ministranty Tarsicius (pro kluky u oltáře) vycházel na pokračování v roce 2013/2014. Autorkou je dramaturgyně Kristýna Plíhalová.
- Svatý obrázek mučedníka P. Josefa Toufara. Autorkou je výtvarnice Juliana Jirousová a jedná se pravděpodobně o jeho první výtvarné zpodobnění vůbec (r. 2013).
- Hudební skladba „*Můj Ježíši*“ od Jiřího Trtíka. Zhudebnění příběhu Toufarova zápisu do památníku desetileté dívky.
- Filmové zpracování číhošťských událostí a vyšetřování zázraku „*In nomine patris*“ – režie Jaroslav Polišenský (2004)

Vznikla samozřejmě také řada dokumentárních pořadů v televizi i v rozhlasu i článků v novinách a časopisech.

5. Didaktická část

5.1. Projektová výuka

Snaha o formování postojů u žáků vyžaduje volbu vhodné edukační formy, neboť se ukazuje, že ne všechny metody, formy a prostředky výuky jsou stejně efektivní. Formování žádoucích mravních a sociálních postojů čili osvojení preventivních ochranných kompetencí vyžaduje spolupráci žáků a jistý stupeň kreativity učitele a žáka.

Výuka založená na převážně frontálním vyučování snižuje míru zapojení žáků do vyučovacího procesu, u žáků pak není rozvíjena kreativita, ani jejich sociální dovednosti a u některých z nich je možný vyšší výskyt sociálního selhání a osvojení si sociálně nežádoucího chování. Jako optimální v rámci vzdělávání i v rámci prevence rizikového chování se jeví otevřený typ výuky. K takovému typu řadíme i projektovou výuku, při které jsou žáci vedeni k řešení komplexních problémů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním.⁸⁸

Různí autoři definují projektovou výuku odlišně. Někteří autoři spojují projektové vyučování především s výrobou materiálních produktů nebo řešením praktických úloh. Jinými je chápána jako organizační forma výuky, pro kterou je typická komplexnost jejího pojetí, pestré výukové metody a formy práce. Další z autorů spatřuje podstatu projektového vyučování v činnosti žáka a projekt vnímá jako komplexní pracovní úkol, se kterým se žáci samostatně vypořádávají.⁸⁹

Čapek vnímá projektové metody výuky jako sofistikovaný školní úkol se zaměřením na praktické využití, který vyžaduje autorský vklad žáka. Současně projektovou výuku hodnotí jako vysoce efektivní formu edukace a nejvyšší stupeň didaktické dovednosti učitele.⁹⁰ Společným rysem různě definované projektové výuky je praktické řešení problému a využití mezipředmětových vztahů.

Projektové vyučování je organizačně i časově náročné, vyšší nároky jsou kladeny i na práci žáků, avšak tento způsob přináší řadu pozitivních efektů.

---

⁸⁸ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s. 170-171.

⁸⁹ GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. Projektové vyučování a jeho význam v současné škole. *Pedagogika*. 1997, roč. 47, č. 1, 37-45.

⁹⁰ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015, s. 376.

Obecně uváděné hlavní rysy projektové výuky:⁹¹

- výuka je cílená, promyšlená, organizovaná;
- koncentrována kolem základní myšlenky, tématu;
- vychází z potřeb a ze zájmů žáka;
- je interdisciplinární;
- spojuje teorii s praxí, směřuje k upotřebení v životě;
- žák se učí prostřednictvím zážitků a ty pak uplatňuje ve svém reálném světě;
- rozvoj pracovních a studijních návyků;
- převažuje vlastní činnost a aktivita žáka;
- práce žáků přináší konkrétní výstup, který žáci prezentují;
- většinou skupinová práce na projektu, ale může jít i o individuální, samostatnou práci žáků;
- žáci mohou pracovat v týmu a rozvíjet tak mezilidské vztahy;
- společná práce vytváří pocit odpovědnosti, ovlivňuje osobnost komplexně;
- projekt umožňuje začlenění školy do života obce či společnosti;
- učitel je především v roli konzultanta, poradce, partnera;
- všechny čtyři dovednosti – čtení, psaní, poslech a mluvení – jsou integrovány;
- vždy zakončeno finálním produktem (jako výsledek zkoumání) - posiluje smysl učení, důležité je i zaznamenávání průběhu – procesu učení;
- šance dělat něco jiného, odlišného od běžné výuky;

---

⁹¹ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 11.; Projektové vyučování. *Kurzypracovatele.cz* [online]. [cit. 2018-06-13]. Dostupné z: http://www.kurzypracovatele.cz/downloads/metodiky/Methodika_4_ProjektoveVyucovani.pdf

Čapek považuje za projektové metody pouze ty, které, vykazují následující znaky:⁹²

- žáci přebírají zodpovědnost za splnění úkolů projektu;
- mají mezipředmětové či mezioborové vlastnosti;
- žáci mají svobodnou volbu, jak plnit zadané úkoly – je zde tady možnost odlišných výstupů podle individuálního pojetí;
- u skupinové práce existuje dělba práce na projektu

Dle mého soudu Čapek velmi výstižně shrnuje a charakterizuje podstatu projektového vyučování: „Žáci jdou při plnění projektového úkolu svou cestou. Učitel je pouhým spolujezdcem, který nemluví ‚řidiči‘ do řízení a pouze jej případně upozorňuje na některé zákazy vjezdu a přednosti v jízdě... Učitel pro jeho realizaci nepotřebuje nikoho jiného, jen své žáky.“⁹³

---

⁹² ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*, s. 377.

⁹³ Tamtéž.

5.2. Hermeneutická existenciální didaktika

Tento didaktický model byl vypracován Institutem katechetiky Pedagogické fakulty Papežské salesiánské univerzity v Římě.⁹⁴ Podle tohoto modelu se výuka plánuje na základě zkušenosti se vzdělávacími potřebami konkrétních studentů. Východiskem je lidská zkušenost z různých pohledů. Tento didaktický přístup hledá přiměřenou odpověď na existenciální očekávání studenta, často ani nevyjádřená a neuvědomovaná. Spočívá ve výběru, ohodnocení, nabídnutí postupů, návrhů práce a vhodných materiálů pro hledání odpovědi na zásadní morální otázky.

Už z této charakteristiky je zřejmé, že se jedná o náročný didaktický postup, který vyžaduje zkušeného pedagoga, je náročný na přípravu, avšak může přinášet značný přínos a posun v morální oblasti studenta. Výhodou tohoto modelu je, že respektuje konkrétní zkušenost žáka (vychází z ní), respektuje též potřebu svobody ve vytváření vlastního názoru a může dát odpovědi na otázky přítomné v životě účastníků tohoto modelu. Propojuje totiž pravdy a myšlenky se životem, s konkrétním životním příběhem jednotlivce.

Učitel v tomto modelu má roli svědka, (který však zastává postoje vycházející z katolické tradice), moderátora, odborného poradce a autority (zastává stanovisko Církve). Vynaložená námaha v tomto procesu přináší vyučujícímu vědomí, že stěžejní body v životě mladých lidí budou mít pravděpodobně pevné základy. Tento model je náročný na spolupráci a komunikaci a je tedy vhodný zejména pro středoškoláky.

Základní kroky modelu existenciální didaktiky:

- 1) Ideativní fáze – nalezení morální, výchovné otázky, která vychází z vlastní zkušenosti studentů (identita, smysl života, morální hodnoty apod.); určení jednotlivých kroků doprovázení
- 2) Aplikační fáze – realizace vyučování kooperativním způsobem z připravených materiálů (učitelem, žáky). Začíná se aktivačním prvkem. Řešení se hledají v několika fázích tak, aby pomohla vytvořit vlastní odpověď na položenou otázku.
- 3) Hodnotící fáze – ověření, vyhodnocení a potvrzení dosažené kompetence k řešení problému.

---

⁹⁴ ZIMMERMANNŮVÁ, Marie. Morální výchova dospívajících v podmínkách současné společnosti, s.18–19.

Proces učení podle hermeneutického existenciálního modelu se zakončuje dalším podobným úkolem, který ovšem zpracovává žák sám, bez doprovázení učitelem. Tím se ověří, zda žák dovede nalézt odpověď na problematickou otázku nyní i v budoucnu. V našich podmínkách se pro tento model užívá označení hermeneuticko-komunikativní.

Hermeneutikou zkušenosti při náboženském vzdělávání se zabývá prof. Pollefeyt z Teologické fakulty Katolické univerzity v Lovani.⁹⁵ Hermeneutika zkušenosti při náboženském vzdělávání musí reflektovat různé sociální a životní situace, ve kterých se mládež nachází. V kontextu se zaměřením práce chci uvést jeho názor, že prostřednictvím „dokudramatu“ či přímou konfrontací studentů se působivým životním příběhem současníka se otevírá prostor pro uspořádání a porozumění vlastního životního příběhu, pro porozumění tomu, co je to náboženství a co je to křesťanský závazek.⁹⁶

---

⁹⁵ POLLEFEYT, Didier. *Course didactics religious education*. Leuven, 2009. Skripta pro posluchače. Katolieke universiteit Leuven; Faculteit Godgeleerheid. Kap. III.

⁹⁶ POLLEFEYT, Didier. *Course didactics religious education*. Leuven, 2009, s. 98.

5.3. Program o pateru Toufarovi — jedna z možností formování mravních postojů mládeže

Na Církevní střední zdravotnické škole Jana Pavla II. jsem patnáct let pracovala na pozici odborné učitelky a také jako metodik prevence rizikového chování. Dříve se užíval termín „prevence sociálně patologického chování“, avšak tento termín nevystihoval zcela přesně pravou podstatu preventivní činnosti v této oblasti.

Rizikové chování nemusí být tak nápadné, dokonce nemusí být ani tak společensky nebezpečné, přesto je třeba mu věnovat pozornost. Proto jsem funkci školního metodika prevence vykonávala ze svého vnitřního přesvědčení s plným nasazením, takže jsem pro žáky pravidelně nejen zajišťovala, ale také sama připravovala programy zaměřené na prevenci různých forem rizikového chování.

Preventivními programy podporovanými vedením školy jsem si kladla za cíl přispět ke kultivaci osobnosti našich žáků, vést je k zamyšlení nad pohnutkami a důsledky lidského jednání, i nad různými formami a projevy nesnášenlivosti a nenávisti a jinými druhy rizikového chování. Obvykle se jednalo o doprovodné programy k výuce (výstavy, přednášky a besedy s pamětníky) nebo volnočasové aktivity pro skupinu vybraných žáků z řad dobrovolníků a zájemců.

Některé programy se realizovaly formou poznávacích a vzdělávacích výjezdů (např. zájezd do Krakova s návštěvou památníku v Osvětimi). Jiným typem preventivního programu byla tzv. filmová noc s různým tematickým zaměřením (holocaust, rasismus, xenofobie, osudy dětí ve válečných a politických konfliktech, liturgický rok a lidové tradice apod.).

5.3.1. Výběr programu

K tématu mé bakalářské práce se vztahuje program s názvem „**Nepohodlní totalitě – příběh patera Josefa Toufara**“, který jsem pro žáky připravila. S osobností Josefa Toufara a jeho příběhem se mohli žáci seznámit i prostřednictvím „Třídenní pouti po stopách patera Toufara“ při slavnosti Povýšení sv. Kříže, kterou organizačně zajišťoval náš školní kaplan. Jedná se o již tradiční pouť hnutí „Comunione e Liberazione“.

Program, který jsem pro žáky připravila já, měl charakter volnočasové aktivity pro vybranou skupinu žáků. Byl koncipován jako výše zmíněná filmová noc. Projekt

„Filmová noc“ je založen na poněkud neformální spolupráci mezi učitelem a skupinou žáků. K neformálnosti přispívá i fakt, že se neznámkuje a že se pracuje v malé skupině. Neformálnost umocňuje i to, že žáci během programu ve škole přenocují.

5.3.2. Příprava programu

Cíl projektu:

- v souladu s ŠVP prohloubit tyto klíčové kompetence žáků:
  - k řešení problémů
  - komunikativní
  - personální
  - sociální
  - občanské kompetence
- rozšířit kulturní povědomí
- výchovným cílem programu byla kultivace osobnosti žáků
- prevence různých forem nesnášenlivosti
- výchova k respektu a toleranci
- dalším cílem bylo přiblížit osud a osobnost patera Toufara a na jeho příběhu ukázat pronásledování církve a jejích členů v nedávné minulosti
- zamyšlení se nad lidskými vlastnostmi a hodnotami účastníků číhošťských událostí

Časová náročnost: 10–12 vyučovacích hodin; mimo vyučování

Organizační přípravy:

- výběr a příprava vhodného didaktického materiálu k projekci
- volba vhodné metody pro prezentaci materiálu a práci s žáky
- promyslet výběr, skladbu a řazení filmových dokumentů (zohlednit stopáž)
- příprava otázek a podnětů k diskusi
- příprava pracovních listů a úkolů pro žáky
- vybrat a upravit vhodnou učebnu (pro práci ve skupinkách i pro promítání)

Využité pomůcky:

- multimedialní výukové DVD *Historie 1950 – Příběh jednoho zázraku* (kompletní soubor pramenů k příběhům číhošťského zázraku – filmy, fotografie, karikatury, novinové články, protokoly StB a další dobové archiválie). Umožní zprostředkování co největší míry autenticity
- z DVD jsem čerpala především podněty k diskuzi a využila nabízené pracovní listy
- materiály z produkce festivalu *Jeden svět na školách* (podněty pro reflexi po projekci dokumentárních filmů)
- další podpůrné dokumenty a filmové materiály:⁹⁷
  - *Ztracená duše národa – ztráta víry* (dokument);
  - *In nomine patris* (TV film);
  - *Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení* (propagandistický film);
  - *Neznámí hrdinové – Číhošťský svědek* (dokument);
  - *Mrtvolu sproved'te ze světa* (dokument);
  - DVTV – *Pater Toufar má být pohřben v Číhošti* (publicistický pořad);
  - *Vzpomínka na patera Josefa Toufara* (dokument);
  - *38 nails for Josef Toufar and Jan Palach* (dokument);

Metodika:

Program „Filmová noc“ je koncipován jako projektová výuka. Charakteristickými rysy programu jsou:

- mezipředmětové a mezioborové zaměření – spojuje v sobě různé oblasti; v případě programu o P. Toufarovi to byly: historické události; křesťanské zaměření; vliv na osobnostní, morální a sociální oblast; tedy propojení občanské nauky, dějepisu, křesťanské nauky a osobnostní výchovy
- převažuje vlastní činnost a aktivita žáka – žáci měli rozdělené úkoly a byla vyžadována jejich aktivita a spolupráce
- konkrétní výstup, který žáci prezentují - žáci měli za úkol v rámci pracovní skupinky vytvořit materiál, který posloužil jako informace o proběhlé filmové noci a současně jako zdroj informací pro ostatní žáky (o osobnosti P. Toufara,

---

⁹⁷ Přesnější odkazy na jednotlivé materiály jsou uvedeny v seznamu literatury a jiných zdrojů.

o událostech v Číhošti, o přínosu či mementu pro současnost). Bylo na nich, jaký materiál připraví.

- žáci měli svobodnou volbu, jak plnit zadané úkoly — střídaly se individuální a skupinové formy práce, které vyžadovaly zodpovědnost za splnění zadaného úkolu a současně spolupráci a dělbu práce

5.3.3. Realizace programu

Program začínal v pátek v 18 hodin, podle aktivity skupiny byl v pátek naplánován konec kolem 23. hodiny až půlnoci. Po odpočinku účastníků jsme pokračovali během sobotního dopoledne. Konec programu byl opět závislý na čínorodosti pracovních skupinek během workshopů. Maximální délka byla plánována na 13. hodinu.

Program začínal a končil vyplněním vstupního a výstupního testu. Jednalo se o 13 otázek, na které žáci odpovídali pouze ano-ne. Cílem testu bylo poskytnout rychlou reflexi informovanosti o dané problematice. U vstupního testu bylo cílem zjistit, co vše žáci o dané problematice vědí. Výstupní test měl hlavně žákům samotným na konci programu ukázat, o kolik se v dané oblasti zlepšila jejich informovanost. (Příloha č.4)

S otázkami ze vstupního a výstupního testu jsme však pracovali i během programu, společně jsme nacházeli odpovědi na uvedené otázky. Samotný program sestával z projekce dokumentárních filmů a následné diskuze, vypracování otázek a úkolů z pracovních listů, dále zhlédnutí hraného filmu *In nomine patris* a jeho reflexe či rozboru, poukázání na odlišnosti filmového zpracování a skutečnosti.

Náš program jsem doplnila minivýstavou knih a materiálů, které jsem k problematice číhošťského zázraku shromáždila. Žáci měli možnost si je dle svého vlastního zájmu a uvážení prohlédnout během přestávek a času určeného na zpracování zadaných úkolů.

Program jsme ukončili návštěvou improvizovaného památníku Jana Palacha a Josefa Toufara v Legerově ulici a zapálením svíček.

5.3.4. Reflexe programu

Domnívám se, že se nám společnou aktivní spoluprací podařilo stanovené cíle naplnit.

- 1) Cílem programu bylo **prohloubit kompetence** k řešení problémů, komunikativní, personální, sociální a občanské kompetence, rozšířit kulturní povědomí. Tomuto cíli jsme zcela určitě dostáli. Žáci museli zpracovat zadané úkoly, následně je prezentovat a svůj způsob řešení obhájit nebo alespoň vysvětlit.
- 2) Výchovným cílem programu byla kultivace osobnosti žáků, dále prevence různých forem nesnášenlivosti a také výchova k respektu a toleranci. Díky

odstrašujícím příkladu důsledků třídní a náboženské nesnášenlivosti si žáci uvědomili potřebu tolerance a respektu. K upevnění morálních postojů je však samozřejmě potřeba kontinuálního působení. Jednorázová akce nemůže stanovené cíle v plné míře naplnit.

- 3) Dalším cílem bylo přiblížit osud a osobnost patera Toufara a na jeho příběhu ukázat pronásledování církve a jejích členů v nedávné minulosti. Tento cíl se nám též podařilo splnit. Pro většinu žáků byl tzv. číhošťský zázrak neznámý pojem, stejně jako osobnost P. Toufara.
- 4) Jedním z úkolů bylo také zamyšlení nad lidskými vlastnostmi a hodnotami účastníků číhošťských událostí. S ohledem na to, že program byl zaměřen na osobnost patera Toufara, snažili jsme se pojmenovat jeho občanské, křesťanské i lidské kvality.

Příběh konkrétní osobnosti, seznámení s konkrétní událostí a jejími okolnostmi pomůže žákům lépe pochopit a uvědomit si nebezpečí různých forem nesnášenlivosti a nenávisti. Samotná prezentace událostí, předložení faktů a projekce filmů by však prohloubení a naplnění těchto cílů neumožnila.

Velmi žádoucí byla práce s emocemi, reflexe toho, co v žácích předložené informace a zhlédnuté materiály vyvolaly. Již během projekce bylo možné sledovat atmosféru ve skupině žáků a jejich prožívání. Reflexe přináší obohacení žákům ve skupině i pedagogovi, prohlubuje jejich vzájemný vztah i důvěru.

Žáci měli možnost vyjádřit momentální rozpoložení, dojem, jaký v nich prezentovaná informace zanechala. Tím se učí poznávat a vyjadřovat své pocity, prožívání a také formulovat svůj názor. Sdělování pocitů se mohou zúčastnit i žáci, kteří jindy často chybují, a tudíž nemají odvahu se vyjádřit.

Navíc se žáci učí naslouchat jeden druhému, nahlížet na předkládanou informaci z různých úhlů, respektovat rozdílnost prožívání u druhých osob. Během reflexe má pedagog možnost poznat žáky také z jiné stránky, může se jim víc přiblížit, lépe jim porozumět, poznat jejich vnitřní kvality. Může se o žácích dozvědět to, čemu by klasická výuka nedávala prostor vůbec nebo ne v takové míře. Důležité také bylo uvědomit si, jaké poučení si z nedávné minulosti může vzít současný člověk pro současnou situaci.

Některé z položených otázek během diskuzí:

- Které vlastnosti měli účastníci číhošťských událostí?

- Mohlo by se něco podobného stát i dnes? Jak by lidé na takovou událost reagovali?
- Jak by reagovala státní moc? Mohla by si dovolit podobný přístup jako vyšetřovatel Mácha? Jak by postupovali vyšetřovatelé dnes? Na čem to závisí?
- Proč stojí za připomínku příběh patera Toufara? V čem je výjimečný? V čem inspirativní?
- Proč je pater Toufar označován za mučedníka?

Během reflexe a diskuzí k tématu padly též otázky typu, jak bychom se v dané situaci zachovali my sami, co bychom si mysleli, jak bychom obstáli.

5.3.5. Jak hodnotili program žáci

Na závěr našeho setkání žáci vyplnili evaluační dotazníky, kterými vyjadřovali svou spokojenost s absolvovaným programem.

Některé z odpovědí žáků na otázku, co nového se dozvěděli:

- „Vůbec jsem netušila, že se komunisté zabývali i takovými drobnostmi.“
- „Ani jsem nevěděla, že komunistům církev až tolik vadila.“
- „Ten film ‚Běda tomu‘ by byl až směšný, kdyby nebyl spojen s utýráním nevinného člověka.“
- „Že byl pochován v Ďáblicích. Máme tam hrob babičky.“
- Překvapilo mě, že o tom je i opera.“

Autentická vyjádření žáků k číhošťským událostem a osobnosti patera Toufara:

- „Neskutečná arogance státní moci.“
- „I kdyby ten zázrak udělal sám a křížkem nějak hýbal, tak si za to nezasloužil být umlácen.“
- „Divím se, že někomu stál klátící se křížek za tolik zla.“
- „Proč jim vadil nějaký křížek? Vždyť jsou to úplně dětinské záminky, které stály chudáka kněze život.“
- „Kdo chce psa bít, hůl – křížek si vždycky najde.“
- „Nejvíce mě dostalo, že ten vyšetřovatel měl ještě tu drzost dávat trestní oznámení na novináře.“
- „Ta drzost a nadutost toho, co říkal, že lituje, že nebyl víc na sluníčku.“
- „Někdy čtu komentáře a diskuze k různým článkům a v některých lidech je i teď velká nenávist k církvi, věřícím, neznámému a všemu jinému, cizímu, nepochopitelnému. Někteří lidé jsou neuvěřitelně zlí a hloupí. A ještě se tím chlubí a jsou na to pyšní!“

Kritériem pro výběr účastníků byl pouze jejich zájem o problematiku či nějakou nepovinnou školní aktivitu a chuť či možnost věnovat programu jeden den svého osobního času.

Závěr

V předložené bakalářské práci jsem se pokusila dospívajícím studentům církevní střední školy přiblížit příběh čestného, pracovitého, veselého a hluboce věřícího člověka, kněze Josefa Toufara a události spojené s tzv. číhošťským zázrakem.

Jedním z důvodů, proč jsem si toto téma vybrala, byla síla, kterou na mě příběh utýraného nevinného člověka a oblíbeného kněze zapůsobil již v útlém dětství. Autentický a konkrétní příběh může být poutavým způsobem, jak přiblížit i náročnější témata mladým lidem. Prezentace autentického příběhu má vliv na rozvoj kritického myšlení mládeže, formování jejich postojů a názorů, což bylo hlavním cílem mé práce.

Dalšími dílčími cíli bylo prohloubit klíčové kompetence žáků, rozšířit jejich kulturní povědomí a přispět ke kultivaci osobností žáků.

Ve své práci jsem si kladla za cíl přiblížit osud a osobnost patera Toufara a na jeho příběhu ukázat žákům pronásledování církve a jejich členů v nepříliš vzdálené minulosti. Prostředkem, kterým jsem chtěla dojít k naplnění stanovených cílů práce, byl výběrový program pro studenty pražské církevní střední školy.

Pro realizaci tohoto cíle jsem si vybrala Církevní střední zdravotnickou školu Jana Pavla II. V Praze, na které jsem patnáct let působila jako odborná učitelka a školní metodik prevence. Jistou výhodou tedy bylo, že jsem velmi dobře znala prostředí školy i skladbu žáků a že žáci znali mě. Přesto jsme měli možnost poznat se společně i z trochu jiné stránky a zažít jiný, tvořivější a kreativnější způsob výuky.

V teoretické části práce jsem se snažila analyzovat školní vzdělávací dokumenty a porovnat je s církevními požadavky na vzdělání a výchovu mladé generace. Analyzovala jsem školní vzdělávací dokumenty a hledala jsem styčné body mezi požadavky a možnostmi RVP pro obor „Zdravotnický asistent“ i ŠVP „Praktická sestra“ konkrétní církevní střední školy a přístupem církevních dokumentů. Tímto postupem jsem si uvědomila, že církevní přístup k požadavkům na výchovu mladé generace je všestrannější a nabízí více výzev než rozsáhlý Rámcový vzdělávací plán. V ŠVP má církevní škola prostor realizovat výchovné působení nejen ve výuce, ale také jinými aktivitami. Spektrum a kvalita těchto aktivit je závislá na kreativité a iniciativě pedagogického sboru. Vybraná škola věnovala výchovně-preventivní péči a mimovýučovacímu výchovnému působení značnou pozornost, disponovala pestrou nabídkou vzdělávacích mimoškolních aktivit a tento přístup byl opakovaně pozitivně hodnocen i Českou školní inspekcí.

Protože se jednalo o církevní střední školu, ŠVP měl v sobě již implementovány některé z požadavků, a tím kladl větší nároky například i na osobnost učitele. Rozšíření učebního plánu o povinnou výuku Křesťanské nauky klade poněkud větší nároky na žáky, na druhou stranu je však pro ně zdrojem velkého obohacení v oblasti společenskovedního vzdělávání. Pojetí výuky křesťanské nauky rovněž přispívá k všestranné kultivaci žáků.

Abych vztáhla problematiku formování postojů u dospívajících žáků střední školy ke kontextu současné doby, v teoretické části jsem se věnovala rozboru situace ve společnosti a v kultuře. Snažila jsem se nastínit vlivy, které mohou působit při utváření hodnotové orientace, světového názoru a ovlivnit formování sociálních i mravních postojů a názorů. Při rozboru a popisu současné situace jsem si uvědomila řada vlivů a tendencí, které mohou ohrožovat mravní a sociální postoje nejen dospívající generace, ale i generace starší a snad i zralejší.

Věřím, že zpracováním problematiky postojů se mi podařilo poukázat na význam formování postojů u dospívající generace a na úlohu či spíše příspěvek učitele i školy v procesu postojové integrace. Utváření a formování postojů, názorů a předsudků probíhá ve všech sociálních skupinách, k nimž jedinec náleží, avšak nejsilnější vliv je obvykle patrný v malých sociálních skupinách (rodina, přátelé, zájmová uskupení apod.).

Pro úplné zmapování problematiky postojů jsem zařadila i oddíl „Křesťanské postoje a vnitřní motivace“. Zde zmiňuji i tři podmínky nezbytné k udržení vnitřní motivace, a to smysluplnost, spolupráci a svobodnou volbu. S nimi jsem později počítala při přípravě programu pro žáky.

Ve své práci se zamýšlím nad jednou z možností, jak prezentovat příběh patera Toufara studentům. V praktické části jsem se zabývala přípravou, prezentací a zhodnocením programu pro adolescenty na téma životního příběhu P. Josefa Toufara. „Dokudrama“ a autentické osobní příběhy a práce s nimi se jeví jako efektivní způsob pro formování postojů a hodnotové orientace a také jako prevence předsudečného jednání, z kterého se rodí nepochopení, xenofobní postoje, nenávisť a jiné sociální problémy. Program pro studenty byl koncipován jako výběrová volnočasová aktivita formou projektové výuky. Proto jsem projektovému vyučování a jeho formám a charakteristikám věnovala jednu kapitolu.

Pomocí dostupných a vhodně zvolených materiálů jsem se snažila žákům vytvořit prostor k reflexi osudů jedné z obětí pronásledování katolické církve v době totality,

k zamyšlení nad lidskými, občanskými i křesťanskými ctnostmi a k hledání východisek pro výchovu a sebevýchovu v dnešní době. Chtěla jsem pomocí tohoto programu vést žáky k poznání nebezpečí třídní, náboženské a rasové nesnášenlivosti, k poznání potřeby tolerance a rozumného multikulturního přístupu.

Cílem práce bylo nalezení možnosti využití osobního příběhu katolického kněze Josefa Toufara při výchově k mravním a sociálním postojům žáků. Prostřednictvím připraveného programu jsem chtěla studentům zprostředkovat pohled na konkrétní událost i osobnost z naší nedávné historie a na reálném životním příběhu patera Toufara, jeho křesťanských a občanských postojích, a také křesťanských ctnostech, ukázat význam konzistentních mravních postojů a náboženského přesvědčení. Domnívám se, že konkrétní příklad autentického lidského osudu z naší nepříliš vzdálené minulosti žáky více osloví než pouhé konstatování faktů během frontálního výkladu. Myslím, že se mi stanovené cíle podařilo naplnit.

S radostí jsem pozorovala aktivní zapojení žáků do programu, zájem, se kterým sledovali filmové materiály a nadšení, se kterým studovali předložené dokumenty. Reakce žáků na konci programu a zejména jejich autentická vyjádření k číhošťským událostem a osobnostem spojeným s tzv. číhošťským zázrakem mi potvrdily smysluplnost nabízeného programu. Potvrdila se mi též potřebnost zprostředkování silných morálních vzorů a příkladů čestných lidí, kteří jsou pevní ve svých názorech a postojích, a přitom si zachovávají radostného a přátelského ducha i v každodenních starostech a práci. Takové vzory si potřebujeme připomínat ve výuce i v životě.

Domnívám se tedy, že se mi podařilo naplnit všechny stanovené cíle mé bakalářské práce. Ráda bych se popsané problematice věnovala i nadále.

Seznam použitých zkratek

EG	Evangelii gaudium — apoštolská exhortace o kázání evangelia
CT	Catechesi tradentae papežská exhorta
CIC	Codex Iuris Canonici — Kodex kanonického práva
VDK	Všeobecné direktorium pro katechezi
KKC	Katechismus katolické církve
EN	Evangelii nuntiandi: apoštolská exhortace Pavla VI.: hlásání evangelia
GS	Gaudium et spes: pastorální konstituce o církvi v dnešním světě
RVP	Rámcový vzdělávací plán
ŠVP	Školní vzdělávací plán

Seznam literatury

1. BENEDIKT XVI: *Caritas in veritate: Encyklika o integrálním lidském rozvoji vlásce a pravdě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-414-9.
2. COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0.
3. ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.
4. ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Strana světí prostředky: martyrium faráře Josefa Toufara*. Vyd. 2. Šenov u Ostravy: Tilia, 2001. ISBN 80-86101-46-0.
5. ČERNÝ, Jiří. Zajímavosti k dokumentu Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení. *Te deum 2013*, roč. 8, č. 4, s. 69-70.
6. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice*. ČBK. Praha 2015.
7. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Etický kodex křesťanského učitele*. ČBK. Praha 2008.
8. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Pastorační plán sekce pro mládež České biskupské konference*. Sekretariát ČBK. Praha 2002.
9. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-438-5.
10. DOLEŽAL, Miloš, ed. *Návrat P. Josefa Toufara do Číhoště po 65 letech: ve fotografiích a textech*. Praha: Nezávislý podmelechovský spolek, 2015. ISBN 978-80-270-1316-6.
11. DOLEŽAL, Miloš, ed. *Vrátíme se do otcovské náruče: Tři kázání P. Josefa Toufara*. Praha: Nezávislý podmelechovský spolek, 2015. ISBN 978-80-260-8304-78.
12. DOLEŽAL, Miloš. *Jako bychom dnes zemřít měli: drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2012. ISBN 978-80-7415-066-1.
13. DOLEŽAL, Miloš. *Krok do tmavé noci: příběhy faráře Josefa Toufara, jeho vrahu a číhošťského zázraku*. Praha: Nezávislý podmelechovský spolek, 2015. ISBN 978-80-260-9125-7.
14. DOLEŽAL, Miloš. *Působení P. Josefa Toufara v Zahrádce* [online] 28.01.2014. [cit. 2017-08-19]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/pusobeni-p-josefa-toufara-v-zahradce/>
15. DRAŠNER, František. *Číhošťský zázrak: zpráva o P. Josefu Toufarovi*. Praha: Libri, 2002. Otazníky našich dějin. ISBN 80-7277-143-4. s. 49
16. FRANTIŠEK, (papež). *Evangelii gaudium: Radost evangelia: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě*. Praha: Paulínky, 2014. ISBN 978-80-7450-118-0. (EG)
17. GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1993. ISBN 80-85605-28-7.
18. GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. Projektové vyučování a jeho význam v současné škole. *Pedagogika*. 1997, roč. 47, č. 1, 37-45.

19. *Historie 1950: příběhy jednoho zázraku* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014 [cit. 2017-08-14]. ISBN 978-80-87912-09-6.
20. JAN PAVEL II. *Katecheze v církvi: Apoštolská exhorta Catechesi tradentae*. Řím, 1979. (CT)
21. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
22. JANOŠOVÁ, P. *Základy sociální psychologie (P. Janošová): Studijní text* [online]. CDV Univerzity třetího věku [cit. 2018-06-08]. Dostupné z: <https://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/view.php?id=5969&chapterid=6258>
23. KALOUS, Jan. *Čihošťský případ*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium-Vysoká škola politických a společenských věd, 2008. ISBN 978-80-86879-17-8.
24. KAROLA, Josef. *Sociologická encyklopedie: Postmodernismus* [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Postmodernismus>
25. *Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-473-3. *Kodex kanonického práva: Úřední znění textu a překlad do češtiny: Latinsko-české vyd. s věc. rejstř.* Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6.
26. KOUHOUTEK, Rudolf. *Poznávání a utváření osobnosti*. 2. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001. ISBN 80-7204-200-9.
27. KOHOUTEK, Rudolf. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2000. ISBN 80-7204-156-8.
28. KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užité psychologie*. Brno: CERM, 2002. ISBN 80-214-2203-3.
29. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Katolická škola na prahu třetího tisíciletí*. ČBK. Praha 1999.
30. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*. ČBK. Praha 1994.
31. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Vychovávat společně v katolické škole*. Sekretariát ČBK. Praha 2008.
32. KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné direktorium pro katechizaci*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1997. (VDK)
33. KOPŘIVA, Pavel, Jana NOVÁČKOVÁ, Dobromila NEVOLOVÁ a Tatjana KOPŘIVOVÁ. *Respektovat a být respektován*. 3. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.
34. KUBÍN, Petr, ed. *Brány pekelné ji nepřemohou: kapitoly z pronásledování církvi v Československu kolem roku 1950*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2085-5.
35. LAUDÍN, Radek a Tomáš BLAŽEK. V Čihošti vzniká nový film o Toufarovi. Ukáže i natáčení STB v kostele. *iDnes.cz* [online]13. 04. 2016. [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: https://jihlava.idnes.cz/v-cihosti-se-toci-film-o-toufarovi-drm-/jihlava-zpravy.aspx?c=A160413_2238901_jihlava-zpravy_evs
36. MAŠEK, Vojtěch. Spory o koncepci výchovy k demokratickému občanství jako výzva pro křesťanské vzdělávání. *Cesty katecheze 2014, č. 2. Cesty katecheze: revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*. Praha: Česká biskupská konference, 2014. č. 2-3, s. 22-26.

37. MIKULINCOVÁ, Hana. V Zahrádce je plastika faráře Toufara. Je to moje poslední velká socha, řekl Olbram Zoubek. IROzhlas[online]. 25. 2. 2017 [cit. 2018-06-13]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/regiony/v-zahradce-je-plastika-farare-toufara-je-to-moje-posledni-velka-socha-rekl-olbram-zoubek_201702251635_pjadrny
38. MLEJNEK, Josef jr. a Petruška ŠUSTROVÁ. *Čihošťský zázrak* [online] 10. 12. 2012. [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/cihostsky-zazrak/>
39. PAVEL VI. *Evangelii nuntiandi: apoštolská exhortace Pavla VI.: hlásání evangelia z 8. prosince 1975*. Praha: Zvon, 1990. (EN)
40. PAVEL VI., *Gaudium et spes: pastorální konstituce o církvi v dnešním světě z 7. prosince 1965*. [online]. [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html. (GS)
41. PĚKNÁ, Ester, ed. *Dokumentární film ve výuce: VŠ skripta* [online]. Praha: Jeden svět na školách, 2015 [cit. 2018-05-10]. ISBN 978-80-87456-65-1.
42. PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS. *Akademický slovník cizích slov*. Praha 9: Academia, 2000. ISBN 80-200-0982-5.
43. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Emotive Religiosity and the New Age. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2010, (April-June) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-and-contemporary-culture-emotive-religiosity-and-new-age>
44. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Evidentialism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2011, (April-June) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-evidentialism>
45. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Freedom. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2008, (October-December) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-freedom>
46. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Hedonism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2008, (April-June) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-hedonism>
47. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Individualism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2010, (July- September) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-individualism>
48. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Pragmatism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2009, (January-March) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-pragmatism>
49. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Progressivism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2011, (January-March) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-progressivism>

50. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Relativism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2008, (January-March) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-relativism>
51. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Secularism. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2009, (October-December) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-secularism>
52. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Skepticism—The Suicide of Thought. *The Sower: The Catechetical Revue*[online]. 2010, (October-December) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-skepticism%E2%80%94suicide-thought>
53. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: The Heresy of Efficiency, Part 1. *The Sower: The Catechetical Revue*[online]. 2009, (April-June) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-heresy-efficiency-part-1>
54. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: The Heresy of Efficiency, Part 2. *The Sower: The Catechetical Revue*[online]. 2009, (July-September) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-heresy-efficiency-part-2>
55. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Tolerance. *The Sower: The Catechetical Revue* [online]. 2008, (April-June) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-tolerance>
56. PIZZALATO, Brian. Catechesis in Contemporary Culture: Unbelief and Religious Indifference. *The Sower: The Catechetical Revue*[online]. 2010, (January.March) [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <https://review.catechetics.com/catechesis-contemporary-culture-unbelief-and-religious-indifference>
57. POLLEFEYT, Didier. *Course didactics religious education*. Leuven, 2009. Skripta pro posluchače. Katolieke universiteit Leuven; Faculteit Godgeleerheid.
58. PRCHAL, Jan. *Biografický slovník Polenska: [významní rodáci a obyvatelé regionu]*. Polná: Linda, 2002. ISBN 80-238-8985-0. Kapitola Toufar Josef, s. 184-185.
59. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
60. PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.
61. PRŮCHA, Jan. Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3. aktualizované. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
62. ŠIMEK, Michal. Číhošťský zázrak a osud kněze Josefa Toufara ve světle nových pramenů. *Moderní dějiny: Vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky* [online]10. 12. 2012. [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: www.moderni-dejiny.cz/clanek/file/id/167/

63. ŠIRKA, Zdenko Š., Cristian PANAITESCU a Petr JANDEJSEK. *Hermeneutika zkušenosti v křesťanské tradici*. Praha: Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, 2014. ISBN 978-80-260-7183-9.
64. TOUFAR, Josef, DOLEŽAL, Miloš, ed. *Vrátíme se do otcovské náruče*. Praha: Nezávislý podmelechovský spolek, 2015. ISBN 978-80-260-8304-7.
65. VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4473-5.
66. VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II*. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-001-X.
67. VOKÁL, Jan, Dominik DUKA, Tomáš PETRÁČEK, et al. *Návrat P. Josefa Toufara do Číhoště po 65 letech: ve fotografiích a textech*. Praha: Nezávislý podmelechovský spolek, 2015. Edice Vysočiny. ISBN 978-80-270-1316-6.
68. ZIMMERMANNOVÁ, Marie. Co je vnitřní motivace a jak ji lze posílit či ohrozit. *Cesty katecheze: revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*. Praha: Česká biskupská konference, 2012, č. 3, s. 23-24.
69. ZIMMERMANNOVÁ, Marie. Modely katecheze v historii i aktuálně. *Cesty katecheze: revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*. Praha: Česká biskupská konference, 2010, č. 4, 23-24.
70. ZIMMERMANNOVÁ, Marie. Morální výchova dospívajících v podmínkách současné společnosti. *Cesty katecheze: revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*. Praha: Česká biskupská konference, 2012, č. 3, s. 16–19.
71. ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4590-9.

Internetové odkazy:

1. Číhošťský zázrak po šedesáti letech. *Moderní dějiny: Vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky* [online]. [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/cihostsky-zazrak-po-sedesati-letech/>
2. *P. Josef Toufar* [online]. [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <http://joseftoufar.cz/#1922>
3. *Historická online hra* [online]. [cit. 2018-05-19]. Dostupné z: <http://www.dvacatestoleti.eu/osudy-a-kariery/www.facebook.com/DotkniSe20Stoleti>
4. Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení. *ČSFD.cz* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/225009-beda-tomu-skrze-nehoz-prichazi-pohorseni/prehled/>
5. Pastýřský list biskupa elekta Pavla Benedikta Stránského k postní době 2017. *Starokatolici.cz* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.starokatolici.cz/2017/02/27/pastyrsky-list-k-postni-dobe-2017>
6. V Hradci začíná proces blahorečení Josefa Toufara, postulátorem byl jmenován Petráček. *Christnet* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: http://www.christnet.eu/zpravy/25488/v_hradci_zacina_proces_blahoreceni_josefa_toufaram_postulátorem_byl_jmenovan_petracek.url
7. Teorie a periodizace vývoje. [online]. 30. 3. 2016 [cit. 2018-11-24]. Dostupné z: http://psychology.inthemind.eu/index.php?title=Teorie_a_periodizace_v%C3%BDvoje

8. Projektové vyučování[online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z:
www.kurzyproucitele.cz/downloads/metodiky/Methodika_4_ProjektoveVyucovani.pdf

Školní dokumenty:

1. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání - 53-41-M/01 zdravotnický asistent [online]. [cit. 2018-05-21]. Dostupné z:
<http://zpd.nuov.cz/RVP/ML/RVP%205341M01%20Zdravotnický%20asistent.pdf>
2. ŠVP Církevní střední zdravotnické školy Jana Pavla II v Praze 2, „Praktická sestra“ pro obor zdravotnický asistent (čtyřleté denní studium)
3. Minimální preventivní program školy
4. Pastorační plán školy
5. Učitel církevní školy – vnitřní školní dokument Církevní střední zdravotnické školy Jana Pavla II. v Praze 2

Filmové dokumenty (použité v programu):

1. *Ztracená duše národa: Ztráta víry*. [dokumentární film]. Dokumentární cyklus o hlavních druzích represálií vedených komunistickým režimem. Perzekuce církevních kruhů. Režie Olga Sommerová. Česko, 2001. Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=6KFoDPmNDGU> (24. 11. 2018)
2. *In nomine patris* [TV film]. Scénář Jan Drbohlav, režie Jaromír Polišenský. Česko, 2004. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1099710375-in-nomine-patris/> (24. 11. 2018)
3. *Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení.: Propagandistický dokumentární film P. Freimana*. [online]. Československo, 1950 [cit. 2018-05-21]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10084890008-beda-tomu-skrze-nehoz-prichazi-pohorseni>
4. *Neznámí hrdinové. Pohnuté osudy: Číhošťský svědek* [dokumentární cyklus]. Režie Jiří Fiedor. Česko, 2011. Dostupné z:
<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10204458965-neznami-hrdinove/211452801390013-neznami-hrdinove-pohnute-osudy/> (24. 11. 2018)
5. *Mrtvolu sprovedte ze světa* [dokumentární film]. Scénář Roman Vávra, Miloš Doležal. Režie Roman Vávra. Česko, 2015.
6. *DVTV – Pater Toufar má být pohřben v Číhošti* [publicistický pořad]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rqWFBxQIpmM> (24. 11. 2018)

7. *Vzpomínka na patera Josefa Toufara* [soukromý dokument]. Česko, 2011.
Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=31UVyrKMqIA&list=PLlu2lrkh2I3s3JAxy6M1gbupoijuBUbWa&index=5> (24. 11. 2018)
8. *38 nails for Josef Toufar and Jan Palach* [dokument]. Česko, 2014. Dostupné z:
https://www.youtube.com/watch?v=CZ_d0eMHmIU (24. 11. 2018)
9. *Historie 1950: příběhy jednoho zázraku* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014 [cit. 2017-08-14]. ISBN 978-80-87912-09-6.

Přílohy

- 1) Vnitřní školní směrnice „Učitel církevní školy“
- 2) Pastorační plán školy
- 3) Preventivní program školy
- 4) Ukázka testu použitého u programu pro žáky

Učitel církevní školy – vnitřní směrnice CSZŠ Jana Pavla II.

Odpovědnost

- Je podřízen ředitelce školy, přímo je podřízen zástupkyním ředitelky školy pro teoretické, případně praktické vyučování.
- Respektuje jejich rozhodnutí i návrhy řešení problémů a nejedná rozporu s nimi.

Pracovní a organizační záležitosti

- Plní určenou míru vyučovací povinnosti a koná práce související s vyučováním.
- Účastní se porad svolaných vedoucími pracovníky školy.
- Plní příkazy ředitelky školy a jejích zástupkyň.
- Zastupuje přechodně nepřítomného učitele nebo jiného pedagogického pracovníka v rámci sjednaného druhu práce.
- Je přítomen ve škole v době stanovené jeho rozvrhem, rozvrhem služeb konání dohledu nad žáky o přestávkách a rozpisu služeb suplování, v době porad svolaných ředitelkou školy, v době stanovené pro případné přechodné zastupování jiného učitele, v době stanovené pro konzultace s rodiči, v době mimotřídní práce s žáky.
- Sleduje přehled změn suplování dočasné změny v rozvrhu a úkoly dané vedením školy (nástěnka ve sborovně školy, oběžník v psané i elektronické podobě).
- Dbá, aby jeho jednání a vystupování před žáky, rodiči i širší veřejností bylo v souladu s pravidly slušnosti a občanského soužití a s výchovným působením školy.
- Hlásí vedení školy plánované akce mimo budovu školy.
- Vykonává službu dohledu nad žáky podle pokynů ředitelky školy a podle zvláštních pokynů. Stejně tak provádí doprovod a pedagogický dohled při akcích organizovaných školou.

Výchovně vzdělávací proces

- Zajišťuje komplexní výchovně vzdělávací činnost zaměřenou na rozšiřování vědomostí, dovedností a návyků žáků. Využívá specifických, diagnostických, vzdělávacích a kontrolních metod.
- Provádí osobní přípravu na vyučování, přípravu učebních pomůcek a přístrojů didaktické techniky, přípravu materiálu k vyučování.
- Vede předepsanou pedagogickou dokumentaci.
- Opravuje písemné a grafické práce žáků.
- Řídí se učebními plány, učebními osnovami, tematickými plány, případně jinými schválenými učebními dokumenty.
- Provádí soustavné sledování výkonu žáka a jeho připravenost na vyučování.
- Provádí různé druhy zkoušek (písemné, ústní, grafické, praktické, pohybové) a didaktické testy.
- Oznamuje žákovi výsledky klasifikace, poukazuje na klady a nedostatky hodnocených projevů, výkonů a výtvorů.

- Vede soustavnou evidenci o každé klasifikaci žáka.
  - Konzultuje termíny kontrolních prací s třídními učiteli.
  - Spolupracuje s rodiči žáků; na požádání rodičů je informuje na třídních schůzkách, popřípadě na individuálně dohodnuté schůzce o prospěchu a chování žáků. Písemně a ústně informuje rodiče v případech, kdy je to v zájmu výchovy a vzdělávání nutné.
  - Projednává způsob hodnocení a klasifikace u žáků se specifickými poruchami učení a chování s třídním učitelem a výchovným poradcem. Podílí se na vypracování individuálního vzdělávacího programu pro žáky podle doporučení PPP.
  - Podává návrhy na vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně na žáky s vývojovými poruchami učení a chování na žáky se smyslovými a tělesnými potížemi prostřednictvím výchovných poradkyň a spolupracuje s nimi.
  - Věnuje individuální péči žákům, zejména těm, kteří splňují kritéria stanovené ředitelkou školy a mají rizikové chování
  - Oznamuje poznatky o konkrétním ohrožení žáků užívajících návykové látky včetně alkoholu,
  - Oznamuje poznatky, které mohou nasvědčovat tomu, že žák je v rodině vystaven týrání, zneužívání, zanedbávání nebo jiným způsobem špatnému zacházení. Oznamuje všechny závažné skutečnosti vedoucím pracovníkům, zejména ty, při kterých je podezření porušení zákonů jakékoliv úrovně. Porušení se týká nejen žáků, ale i všech zaměstnanců školy, rodičů nebo osob, kteří ve škole pobývají nebo se školou spolupracují.
- ' Usiluje o to, aby při soužití lidí různých národností, náboženství a kultur docházelo k respektování odlišností jednotlivých etnických skupin.**
- **Respektuje křesťanské hodnoty a přání zřizovatele, týkající se křesťanského ducha školy a podporuje jej.**

Vzdělávání

- Dále se vzdělává. a to v samostatném studiu nebo v organizovaných formách dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.
- Samostatně studuje pedagogickou literaturu, právní předpisy a vnitřní školní normy.
  - Aktivně se seznamuje s novinkami v oblasti vzdělávání i v oblasti své odbornosti.
  - Pracuje v předmětových komisích podle svých možností, plní společně s ostatními učiteli vymezené cíle.
- Navrhuje individuální plán vzdělávání pro jednotlivý školní rok, předkládá jej ředitelce školy ke schválení — při sestavení respektuje Dlouhodobý plán dalšího vzdělávání pedagogických a ostatních pracovníků, který je nedílnou součástí Dlouhodobé koncepce školy.

Materiální oblast

- Odpovídá za pořádek ve třídě během jeho vyučovacích hodin. Po skončení vyučování zvláště kontroluje učebnu (čistota tabule, zvednutí židlí, uzavření oken. úklid odpadků).
- Provádí nezbytnou péči o pomůcky, počítače. kopírovací stroj,

---

knihovny a další zařízení sloužící potřebám výuky, stará se o učebnu či jiné prostory, které byly svěřeny do jeho péče. • Šetří materiálem, zejména při kopírování učebních textů; při používání služebního telefonu a dalšího zařízení školy.

BOZ

- Vytváří dodržuje a kontroluje podmínky k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků při jejich účasti na výuce a výchově.
  - Zajišťuje poučení žáků o BOZ a PO v příslušných předmětech,
- Vychovává žáky k dodržování hygienických zásad a zásad bezpečnosti práce.
  - Sleduje zdravotní stav žáků a v případě náhlého onemocnění žáka informuje ihned nebo bez zbytečného odkladu vedení školy a rodiče postiženého žáka.
- Při úrazu poskytne žákovi nebo jiné osobě první pomoc, zajistí ošetření žáka lékařem. Úraz žáka zapíše do knihy úrazů. Postupuje podle vnitřního pokynu.
- **Učitel církevní školy nejedná v rozporu se zájmy zaměstnavatele, zřizovatele, Katolické církve i celé křesťanské obce. O věcech interního charakteru zachovává mlčenlivost.**
- Připomínky k činnosti školy projednává výhradně s vedením školy a tím se aktivně zapojuje do procesu nápravy. S výhradami k činnosti a provozu školy neseznamuje veřejnost včetně rodičů a žáků. Nedostatky neventiluje ani na výzvu v žádných spolupracujících institucích, na vzdělávacích akcích ani je nediskutuje se zaměstnanci ostatních škol. Dbá dobré pověsti všech lidí, se kterými se při své pracovní činnosti setká. Nehodnotí je jiným než služebním způsobem.
- **Svým jednáním respektuje výchovně vzdělávací poslání církevní školy a svou prací a jednáním je naplňuje i mimo pracovní dobu.**

Církevní střední zdravotnická škola Jana Pavla II.

Školní pastorační plán

směřuje k tomu, aby žáci formovali svoje postoje a charakterové vlastnosti s využitím křesťanské tradice, na principech křesťanství si tvořili hodnotový systém, pozitivně vnímali křesťanské svátky, slavnosti, památky a tajemství transcendence. Využíváme bohatství křesťanské kultury s odkazem na vzory svatých, zejména světců současnosti a novodobé historie. Klademe si za cíl přiblížit studentům život Jana Pavla II., Maxmiliána Kolbeho, Gianny Berret-Mollové, Matky Terezy, Karla I. Habsburského, drinských mučednic a dalších pro studenty uchopitelných vzorů. Cílem je získání kompetencí v oblasti spirituální. Jednou ze žádaných kompetencí je znalost předkládaných biblických textů a jejich porozumění.

Koncepce přispívá k svobodě myšlení, projevu, k odpovědnosti osobní i profesní.

Přijímáme odkaz matky Františky Lechnerové zakladatelky Kongregace Dcer Božské Lásky /zřizovatele/ - Konat dobro, dávat radost, činit šťastnými a vést k nebi.

Zdůrazňujeme odkaz svaté Zdislavy a drinských mučednic, jejichž svatost oslovuje naše zřizovatelky a je součástí poslání jejich řeholního řádu. Příklad mučednické smrti drinských sester je vyzdvižením věrnosti slibu, obětavosti a ušlechtilé práce.

Oblast vzdělávací

- Křesťanská etika — je povinnou součástí vzdělávacího programu v celkové hodinové dotaci 4 hodin týdně v obou vyučovaných oborech, v každém ročníku 1 hodiny týdně. Předmět je začleněn do oblasti společenskovedního vzdělávání. Zaměřuje se na následující nosné oblasti:
  - 1. ročník - Dekalog — křesťanská mravní norma, křesťanské svátky, křesťanské bohoslužby, mše svatá
  - 2. ročník — náboženství všeobecné hledisko, světová náboženství, podrobně křesťanství — nauka a principy víry, bible, historie křesťanství, křesťanské církve, Katolická církev, informace o sektách
  - 3. ročník — základy morální teologie — pravidla správného jednání, svědomí, ctnosti, neřesti, vášně, Dary Ducha svatého, ideál, smysl života a lidské existence
  - 4. ročník — křesťanské svátosti, služba církve nemocným, základy praktické teologie — pastorační péče o vybrané skupiny klientů, aktuální etické problémy z oblasti zdravotnické a sociální etiky eugenika, eutanazie, interrupce, asistovaná reprodukce, klonování, spravedlnost, chudoba, problém pravdy milosrdenství
- Křesťanská nauka je povinnou součástí vzdělávacího programu. V celkové hodinové dotaci 4, Ix hodin týdně v každém ročníku. Předmět je začleněn do oblasti společenskovedního vzdělávání. Zaměřuje se na následující nosné oblasti:
  - 1. ročník: Úvod do křesťanství I. Náboženství - úvod, Bible — praktické využití v životě každého člověka, rozbor vybraných biblických textů, základní seznámení s křesťanstvím nauka a principy víry. Dekalog v

pozadí historickém, biblickém, právním, společenském, psychologickém, závaznost jako křesťanské mravní normy.

- ročník: Úvod do křesťanství II. Seznámení s dějinami spásy ve SZ a NZ, křesťanství — nauka a principy víry, historie křesťanství, křesťanské církve. Katolická církev a příklady svatosti.
- 3. ročník: Základy křesťanské etiky. Vztah filozofické a teologické etiky se zaměřením na pravidla správného jednání, svědomí, ctnosti, neřesti, vášně, důležitost spolupůsobení Ducha svatého, ideál a jeho uskutečňování.
- 4. ročník: Úvod do křesťanství III Svátosti — přehled sedmi křesťanských svátostí v kontextu všeobecném a praktickém. Základy praktické teologie – spirituální péče o vybrané /rizikové/ skupiny klientů se zaměřením např. na umírající a jejich rodiny, udělování svátostí klientům při výkonu pomáhající profese, aktuální problémy ve zdravotnické etice. Smysl života a lidské existence.

Na základě doporučení zřizovatele ve školním roce 2015/16 byla provedena změna osnov předmětu Křesťanská etika s novým názvem předmětu na Křesťanská nauka.

1. Oblast liturgická

studenti získávají praktickou orientaci a zkušenosti s křesťanskými svátostmi a liturgií obřadů Katolické církve, mají možnost svoji víru utvrzovat a rozvíjet, učí se toleranci k různým stupňům duchovního vývoje, motivuje k hledání smyslu života, podporuje v úctě k člověku a uznání jeho důstojnosti, umožňuje zkušenosti v transcendentní rovině podle potřeb a vývoje každého jednotlivce • hromadně - účast studentů a zaměstnanců na mši svaté nebo bohoslužbě slova v kostele sv. Apolináře, na začátku a konci školního roku, před vánocemi, společná mše svatá při školních akcích zejména v neděli pro praktikující křesťany • individuálně — dobrovolná účast, v kapli školy ve středu odpoledne, zejména při slavnostech, památkách, významných návštěvách a výjimečných událostech • skupinově - prostřednictvím modlitebních skupinek studentů a jejich učitelů, dále účastí na akcích organizovaných ve škole např. „adventní zpívání na schodech” nebo využitím široké nabídky duchovních aktivit mimo školu

2. Oblast pastorační

umožňuje rozvíjet princip nezištné lásky a křesťanské pomoci, solidaritu se slabšími a potřebnými, pomáhá tvořit hodnotový systém s přijetím křesťanských principů a tím formuje charakter a morální postoje budoucích zdravotníků, motivuje k touze po životě s uplatněním křesťanských ideálů

- účast na charitativních veřejných sbírkách - Tříkrálová sbírka, sdružení Lorm pro hluchoslepé, Květinový den, ... • účast na školních sbírkách vyhlášených na základě aktuálních potřeb a mimořádných situacích např. přírodní katastrofy, pomoc hospicům, podpora sociálně slabým a potřebným • účast v projektu adopce na dálku, příspěvek na úhradu léků seniorky z Ukrajiny dobrovolná účast všech studentů a zaměstnanců — každý podle svých možností — od 5 Kč do 300Kč

podpora boje proti násilí, totalitě a holocaustu — účast na akcích pořádaných Tereziánským památníkem, Konfederací politických vězňů, hlásíme se k podpoře světového hnutí boje za celosvětový mír • účast na dobrovolnické práci — např. světový den nemocných akce církevní nemocnice a Domovem sv. Karla Bornejského, Domovem svaté rodiny, podpora dárcovství krve, vánoční trhy pro postižené děti, práce v Maltéžské pomoci, akce podporované a pořádané zřizovatelem

Školní pastorační plán je plněn pod vedením:

- ✓ školního kaplana
- ✓ držitelů kanonické mise:
- ✓ školního metodika prevence,
- ✓ statutární zástupkyně,
- ✓ členek pracovní skupiny pro výchovné poradenství

Příloha:

Konkrétní plán duchovních aktivit

Zpracovali: školní kaplan a celá předmětová komise Křesťanské nauky.

V Praze 12. 10.2016

Návrh duchovních aktivit pro školní rok 2016/2017

účast dobrovolná, doporučená žákům i zaměstnancům, věřícím i sympatizujícím

- Modlitba Korunky k Božímu milosrdenství (už praktikováno, ale dosud spíše nepravidelně)
- Pravidelné mše svaté každou středu ve školní kapli.
- Mše svatá u příležitostí památky zemřelých, patronů našich škol — sv. Jana Pavla II, sv. Zdislavy, sv. Jana Křtitele a u dalších významných dnů liturgického roku
- K zahájení školního roku společná mše svatá v kostele sv. Apolináře (2. — 4. ročník)
- V rámci adaptačního kurzu, mše svatá pro 1. ročník, duchovní program se školním kaplanem v délce cca 1 hodinu na třídu
- V době adventní školní „roráty“ ranní zpívání na schodech školy; 1x týdně
- Adventní společná mše svatá celé školy (před vánočními prázdninami) 21. 12. 2016
- Soutěž v adventní výzdobě učeben — zdůraznit, že jde o křesťanskou a českou tradici
- Návštěva Betlémů v pražských kostelích v rámci projektu „Křesťanské Vánoce“
- Minipoutě návštěva méně známých či jinak zajímavých kostelů cca 2x ročně
- Návrh minipoutí podle svátků v daném období za každé pololetí dle možností a výběru
- Pobožnost křížové cesty v době postní
- Duchovní program pro žáky — pravidelně středy dopoledne, každá třída 2x za školní rok, termíny a témata žáci budou vědět dopředu, vede školní kaplan a sr. Kristina nebo sr. Klára
- Duchovní obnova pro zaměstnance školy — do jmenování nového ředitele/lky nebude, rozsah a pojetí bude stanoveno podle požadavků nového ředitele
- Podpora vztahů v pedagogickém sboru — výjezd pracovní skupiny 1x ve školním roce dle aktualizace harmonogramu (relaxační, sportovní, kulturní), odpočinkový den se mší svatou.

- Při výjezdech, kterých se zúčastní školní kaplan, nabídnout účast na mši svaté, možnost duchovního rozhovoru, přednášky, v neděli bude sloužit mši svatou vždy, ať půjde o jakýkoliv výjezd •
- školní kaplan dá k dispozici studentům informace o kontaktu na sebe a s čím se na něj studenti mohou obracet (letáček vyvěšený ve škole i k rozebrání)
- Zapojení do Noci kostelů — školní kaple, relikvie, svědectví sester případně studentů • Ve spolupráci s žáky vytvořit panely „Galerie” světců a patronů škol v hodinách křesťanské nauky a etiky, další panel – rozvinout myšlenku z letošní úvodní mše svaté — „Čím jsem dobrem pro druhé, čím druhý je dobrem pro mě?"
- Modlitební skupiny z řad pedagogů a zaměstnanců školy: Mgr. Gabrielová (Korunka k Božímu Milosrdenství), nabídka společné modlitby za potřeby jednotlivých studentů a vyučujících, soukromě nebo vložení do úmyslu nebo přímlov mše svaté
- Společná děkovná mše svatá na konci školního roku.
- Nabídka pro studenty „Zpíváme pro radost, na pouti i při liturgii" - v rámci DDM, možnost zazpívat při mši svaté
- „Důstojný život" — nově od května 2016 spolupráce s Diecézní charitou ostravskoopavskou ve finanční podpoře ukrajinské seniorky Vasylyny Kubyneč, /která žije s invalidním duševně nemocným synem, je potřeba vybrat 3.600,- Kč na rok (Předchozí „Adopce na dálku" již byly ukončeny, protože pominuly důvody — dívka dostudovala a paní Lazur zemřela)

**Církevní střední zdravotnická škola Jana Pavla II.
Ječná 33, 120 00 Praha 2**

Minimální preventivní program

pro školní rok 2015/2016

Minimální preventivní program si klade za dlouhodobý cíl ve spolupráci s odbornými

i pedagogickými pracovníky školy a příslušnými veřejnými institucemi informovat studenty

a jejich zákonné zástupce o rizikovém chování nejen ve škole, ale i mimo ni. Hlavním cílem, kromě dosažení vysoké informovanosti studentů v této oblasti, je snížit výskyt a rizikovost těchto jevů v jejich chování na minimum.

Primární prevence rizikového chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje prioritně na předcházení rozvoje rizik, které směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování žáků:

- a) agrese, šikana, kyberšikana, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie
- b) záškoláctví,
- c) závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- d) rizikové sporty a rizikové chování v dopravě,
- e) spektrum poruch příjmu potravy,
- f) negativní působení sekt,
- g) sexuální rizikové chování

Veškeré tyto aktivity budou zahrnuty jako rizikové chování do primárního preventivního programu školy, který se jimi bude zabývat. Dlouhodobým cílem školy je vytvořit programy prevence pro jednotlivé ročníky. Tyto programy na sebe budou navazovat a měly by provést studenty během čtyřletého studia problematikou sociálně patologických jevů. Kromě toho mají tyto programy studentům ukázat, jak si uspořádat vlastní život a umožnit jim utvořit si zodpovědný postoj ke zdravému životnímu stylu a správné komunikaci s okolím

Předpokládáme, že je to cesta k tomu, aby v jejich chování vůbec k projevům rizikového chování nedocházelo.

Kromě těchto dlouhodobých obecných cílů si v oblasti prevence škola klade i krátkodobé

cíle v rámci školního roku 2015/2016. Jsou to tyto:

- Realizace programů zaměřených na komunikativní dovednosti, spolupráci ve třídě a adaptaci na středoškolské studium a nové prostředí – „**Adaptační kurz**“ - cílovou skupinou budou studenti prvních ročníků školy. Výjezdový zážitkový třídní program.
- Programy ve spolupráci s KPPP „**Posilování pozitivních životních hodnot a postojů**“
  1. **ročník** programy věnované především komunikaci mezi spolužáky ve třídě. Studenti se v 1. ročníku dozvědí o komunikaci při seznámení nebo o kladném sebezpřijetí a sebepoznání. Program v délce 4 hod. v každém pololetí.
Ve **2. ročníku** je program zaměřen na prevenci zneužívání návykových látek. Program v délce 4 hod. v každém pololetí.
- **Programy duchovní obnovy** ve spolupráci se školním kaplanem P. A. Barberem a pedagogy – členy pracovní skupiny pro duchovní oblast. V každém pololetí a každém ročníku 1 dopolední blok.
- **realizace výchovy ke zdravému životnímu stylu a zodpovědnému přístupu k životu** – rozšíření nabídky volnočasových aktivit školou a DDM, distribuce nabídek dalších zařízení s volnočasovými aktivitami pro mládež, vyučovací hodiny věnované zdravému životnímu stylu, výlety, exkurze a zejména již tradiční jarní výjezd „**Chci žít zdravě**“ – Čtyřdenní **sportovně-turistický** zážitkový program.
Doplněním této oblasti jsou i programy s duchovním zaměřením – např. programy duchovních obnov a nočního bdění v rámci duchovního společenství a liturgického kroužku DDM.
- **realizace programů zaměřených na prevenci zneužívání drog** – vyučovací hodiny věnované drogám a jiným závislostem, prevenci proti kouření a užívání alkoholu apod., zajištění vzdělávacích programů v regionálních centrech a institucích věnujících se výchově mládeže v těchto problematikách, zajištění odborných přednášek pro studenty, jejich zákonné zástupce i pedagogy, exkurze, semináře, besedy, propagace volně dostupných materiálů k této tématice přímo ve škole.
Programy: **Chci žít zdravě, „Posilování pozitivních životních hodnot a postojů“.**
- **realizace programů zaměřených na rizikové chování v oblasti vztahů a sexuálního chování** – využijeme osvědčeného programu lektorů o.s. ACET „AIDS, sex a vztahy“ (2 hodinový program s besedou)
- **zajištění volné komunikace mezi školou, studenty a jejich zákonnými zástupci v oblasti rizikového chování** – škola seznámí studenty a jejich zákonné zástupce hned na začátku školního roku s minimálním preventivním programem, poskytne rodičům informace o plánovaných akcích se studenty a předá kontakty na hlavní zprostředkovatele tohoto programu ve škole. Budou zajištěny a oznámeny konzultační hodiny školního metodika prevence, jež budou moci využívat volně jak studenti, tak i jejich zákonní zástupci.

Dále škola v případě zájmu zajistí pro rodiče žáků **přednášku** PhDr. Bernardové

z KPPP na téma: „**Úskalí dospívání**“ a seznámení s koncepcí, východisky, cíli a možnostmi projektu „Posilování pozitivních životních hodnot a postojů.“

Volnočasové aktivity nabízené školou

Škola si je vědoma toho, že právě vhodné aktivity studentů v jejich volném čase, jsou důležitou součástí prevence rizikového chování, neboť nevhodně využívaný volný čas školní mládeže je příčinou vzniku již zmíněných jevů. Kromě připravovaných programů prevence, besed s odborníky, exkurzí a dalších školních aktivit, nabízíme studentům i několik zájmových kroužků v rámci DDM:

- Sborový zpěv
- Znakový jazyk
- Sportovní kroužek
- Kurz kresby pravou hemisférou
- Duchovní společenství a liturgický kroužek
- Tvůrčí dílny
- Aktivity všeho druhu
- Kulturní kroužek
- Literární kroužek

A dále zájmové útvary zaměřené na rozvoj osobnosti a podporu školní úspěšnosti

- Řízené samostudium
- Přípravné kurzy – anglický jazyk, německý jazyk, český jazyk a literatura, semináře z psychologie
- Anglická gramatika a konverzace; doučování
- Německá gramatika a konverzace; doučování
- Čeština pro cizince

Účast na projektech a pokračující projekty:

Adaptační kurzy – v současnosti nevyužíváme podpory MHMP

Chci žít zdravě - v současnosti nevyužíváme podpory MHMP

Posilování pozitivních životních hodnot a postojů – spolupráce s KPPP

Účast na charitativních sbírkách:

Tříkrálová sbírka – Charita Česká republika

Květinový den – Liga proti rakovině

Charitativní projekty „**Adopce na dálku**“ a „**Důstojný život**“ a doprovodné akce k podpoře těchto projektů.

Plánované projekty v roce 2015/2016:

- **Chci žít zdravě** – ve spolupráci s SOSŠ
- **Adaptační kurzy** - ve spolupráci s SOSŠ

- „**Posilování pozitivních životních hodnot a postojů**“ – ve spolupráci s KPPP
- **Filmová noc** – (víkendový program připravovaný ŠMP) - projekce filmů s besedou, workshopy k tématu, dle možnosti přednáška a beseda s hostem. Filmová noc je plánována 2x ročně, tematicky zaměřena holocaust, totalitní systémy, rasismus, xenofobii, extremismus, životní hodnoty a zdravý životní styl. Letos tematické zaměření na výchovu k respektu a toleranci. Cílem je neformální sdílení se s žáky a kultivace osobnosti a sociálního citění.

Zařazení jednotlivých oblastí prevence rizikového chování do výuky

Občanská nauka – všechny oblasti prevence rizikového chování

Dějepis – xenofobie, rasismus, intolerance, antisemitismus

Chemie – užívání návykových látek

Biologie - užívání návykových látek

Informační a komunikační technologie – netolismus, gambling, divácké násilí

Tělesná výchova – zdravý životní styl

Veřejné zdravotnictví a výchova ke zdraví – užívání návykových látek, netolismus, gambling, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování

První pomoc – užívání návykových látek

Psychologie a komunikace – všechny oblasti prevence rizikového chování

Klinická propedeutika – užívání návykových látek

Somatologie - užívání návykových látek, poruchy příjmu potravy

Ošetřovatelství – užívání návykových látek, syndrom týraných a zneužívaných dětí, netolismus, gambling, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování

Křesťanská nauka, křesťanská etika – všechny oblasti prevence rizikového chování

Spolupracující organizace a využívané kontakty k prevenci rizikového chování

Protidrogový koordinátor MČ Praha 2 Mgr. Terezie Paterová Dis, Nám. Míru 20

KPPP Pernerova 8, Praha 8, tel. 222 322 624 – PhDr. Bernardová, Mgr. Fraňková

PPP pro Prahu 1, 2, 4 Francouzská 56, Praha 2 – PaedDr. Lenka Marušková

Protidrogový koordinátor MHMP (KOPPR) – Mgr. Nina Janyšková

Krajská koordinátorka primární prevence MHMP - Mgr. Jana Havlíková

Konzultační hodiny ŠMP

pro rodiče - každou první středu v měsíci od 16 do 17 hod.

- v případě potřeby po předchozí domluvě kdykoliv

- kdykoliv prostřednictvím elektronické pošty

pro žáky - na požádání kdykoliv po předchozí domluvě

- kdykoliv prostřednictvím elektronické pošty

Žáci i rodiče mohou využít schránky důvěry.

Za vedení, průběh a realizaci celého minimálního preventivního programu bude ve školním roce 2015/2016 zodpovídat ŠMP Mgr. Olga Annamaria Gabrielová.

Vedením vybraných programů, exkurzí, besed či přednášek budou pověřeni i ostatní členové pracovní skupiny pro prevenci rizikového chování a pracovní skupina pro výchovné poradenství a další subjekty. Pracovní skupina pro prevenci rizikového chování se průběžně pravidelně radí formou neformálních i formálních jednání. Předpokladem pro účinné působení je úzká spolupráce se členy týmu pro výchovné poradenství. I nadále budeme využívat osvědčené velmi úzké kontinuální spolupráce zejména formou neformálních porad.

Skupina pro prevenci rizikového chování:

Skupina pro výchovné poradenství:

Minimální preventivní program vypracovala školní metodička prevence:
Mgr. Olga A. Gabrielová

Datum:

Podpis:

**Schválila ředitelka školy
Mgr. Marie Hotmarová**

Datum:

Podpis:

Ukázka testu použitého u programu pro žáky

		ANO	NE
1.	Vyjmenuji charakteristiky totalitního režimu		
2.	Pojmenuji alespoň tři totalitní režimy		
3.	Vím, kdo je „nepohodlný“ totalitnímu zřízení		
4.	Vím, jaké vlastnosti obecně má takový člověk či skupina lidí		
5.	Vyjmenuji příklady nějakých konkrétních osob či skupin		
6.	Vím, jaká byla situace u nás v 50. letech		
7.	Vím, jaká historická a politická událost 50. letům předcházela		
8.	Vím, kdo byl pater Josef Toufar		
9.	Vím, kde leží Číhošť a co se zde událo		
10.	Vím, co spojuje Josefa Tuffara a Jana Palacha		
11.	Vyjmenuji situace či skupiny osob, které mohou být i v současnosti „nepohodlné“		
12.	Jsem schopen/a vyjmenovat rizika, která takové posuzování přináší, jaké vlastnosti posuzovatele to způsobují		
13.	Vyjmenuji postoje či vlastnosti, které výše uvedenému jednání brání či je alespoň omezují		